

A System of Indicators for Assessing Creative Writing in Sixth-Grade Students

- Fāteme Kabābiān, MA Student in Educational Research, Department of Methods, Educational Planning and Curriculum, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran.
E-mail: fatemeh.kababian@ut.ac.ir
- Keyvān Sālehi (PhD), Associate Professor, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran, (Corresponding Author).
E-mail: keyvansalehi@ut.ac.ir
- Afzal Al-Sādāt Hosseini (PhD), Full Professor, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran, Tehran, Iran.
E-mail: afhoseini@ut.ac.ir

Abstract

Cultivating creative writing as an aesthetically motivated activity—shaped through mutual understanding and shared experiences between the writer and the reader—requires an appropriate educational context that is relatively free from rigid formal structures. Such a context provides opportunities for the emergence and development of students' creative talents and capabilities. A review of previous research indicates that comprehensive criteria and indicators for assessing the quality of creative writing have not yet been adequately developed. Accordingly, the present study aimed to propose a system of indicators for assessing students' creative writing. To achieve this aim, a grounded theory method was employed, drawing specifically on Kathy Charmaz's constructivist approach at the level of conceptual ordering. Data were collected through semi-structured interviews with 18 successful composition teachers, selected using purposive sampling. Data analysis was conducted through initial and focused coding, resulting in the identification of 80 indicators, which were subsequently organized into 11 criteria: imagination, setting construction, personalization, fluency, flexibility, elaboration, writing authenticity, use of literary devices, writing design, text organization, and writing appeal. The credibility of the findings was established through expert review by three specialists in the fields of creativity and writing, as well as through a member-checking strategy. Given the comprehensiveness of the developed indicator system, it can serve as a practical and valid framework for assessing students' creative writing. Finally, recommendations were offered to support the improvement of creative writing skills among primary school students.

Keywords

Writing, Creativity, Writing Creativity, Creative Writing, Primary School Students, Criteria and Indicators

سنجش خلاقیت نگارشی

دانش آموزان پایه ششم ابتدایی:

ارائه نظام نشانگرها

سیده فاطمه کبابیان* کیوان صالحی** افضل السادات حسینی***

چکیده:

پرورش خلاقیت نگارشی به مثابه فعالیتی با انگیزه زیبایی شناختی، که از طریق درک متقابل و برقراری تجارب مشترک بین نویسنده و خواننده برقرار می‌شود، به آموزشی متناسب و بدون ساختارهای قالبی نیاز دارد تا زمینه بروز استعدادها و قابلیت‌های مرتبط را فراهم کند. بررسی‌های پژوهشگران نشان می‌دهد که تاکنون ملاک‌ها و نشانگرهای مناسب برای سنجش کیفیت خلاقیت نگارشی ارائه نشده است. پژوهش حاضر با هدف ارائه نظام نشانگرهای سنجش خلاقیت نگارشی دانش آموزان انجام شده است. بدین منظور از طرح سازاگرای روش نظریه برخاسته از داده‌ها در سطح نظم‌دهی مفهومی استفاده شده است. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختارمند با ۱۸ نفر از معلمان موفق در آموزش انشا، که مبتنی بر نمونه‌گیری ملاکی انتخاب شدند، گردآوری شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از شیوه کدگذاری آغازین و متمرکز به شناسایی ۸۰ نشانگر انجامید و در قالب ۱۱ ملاک دسته‌بندی شد که عبارت‌اند از: خیال‌پردازی، فضا سازی، شخصیت پردازی، سیالیت، انعطاف پذیری، بسط، اصالت نوشتاری، به کارگیری آرایه ادبی، طرح نوشتاری، سازمان نوشتاری و جذابیت نگارشی. برای رواسازی داده‌ها ضمن استفاده از راهبرد مرور اعضا از نظرات سه کارشناس حوزه خلاقیت و نویسندگی استفاده شد. با توجه به جامعیت نظام نشانگرهای تدوین شده می‌توان از آن‌ها برای سنجش خلاقیت نگارشی دانش آموزان استفاده کرد.

نگارش، خلاقیت، خلاقیت نگارشی، نگارش خلاقانه، دانش آموزان دوره ابتدایی، ملاک‌ها و نشانگرها

کلید واژه‌ها:

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۱۱/۲۲ □ تاریخ شروع بررسی: ۱۴۰۲/۱۲/۱۶ □ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۶/۳

* دانشجوی کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی، گروه روش‌ها و برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

E-mail: fatemeh.kababian@ut.ac.ir

** (نویسنده مسئول) دانشیار دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

E-mail: keyvansalehi@ut.ac.ir

*** استاد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

E-mail: afhoseini@ut.ac.ir

مقدمه

در طول سه دهه گذشته نگارش خلاق در برنامه‌های آموزشی جایگاهی چشمگیر پیدا کرده است. تلاش‌های روزافزون طیف گسترده‌ای از معلمان، نویسندگان و پژوهشگرانی که برای ایجاد و تقویت روش‌های نگارش خلاقانه می‌کوشند نیز به جهانی‌شدن شیوه نگارش خلاق کمک کرده است (واعظی و رضائی، ۲۰۱۹). در نظام آموزشی دنیای امروز مدرسه‌ها مهم‌ترین منبع کسب دانش، ارتقای استعداد و بینش در افراد، به‌ویژه دانش‌آموزان، به شمار می‌آیند. در مدارس ابتدایی فعالیت‌های نگارش در قالب زنگ انشا یا در ساعات‌های مشخصی که در برنامه درسی گنجانده شده است انجام می‌شود؛ اما این فعالیت‌ها صرفاً بر اساس چارچوب رسمی نگارش است که دانش‌آموزان از سال اول ابتدایی آن را یاد می‌گیرند و در بسیاری از موارد به دانش‌آموزان آزادی لازم در نگارش داده نمی‌شود. به آن‌ها گفته می‌شود که در چارچوب نوشتاری تعیین‌شده در زمان مشخص و معمول و عادی انشا بنویسند. نظام آموزش ابتدایی به‌علت نقش بی‌بدیلی که در شکل‌دهی به بنیان‌های تربیتی جوامع دارد از رسالت و جایگاه خطیری برخوردار است؛ به‌نحوی که تعالی جامعه و تحقق اهداف کلان آن متأثر از کیفیت این نظام است.

در هر نوع سنجش و ارزیابی نگاه به نشانگرها به‌مراتب مهم‌تر از به‌کارگیری صرف نشانگرهاست. به عبارت دیگر، بهره‌گیری از نظام نشانگرها زمینه ارزشیابی نظام‌مند و دوری از رویکرد ذره‌گرایی را فراهم می‌سازد (صالحی، ۱۳۸۴). طراحی نظام نشانگرهای ارزشیابی^۱، از مهم‌ترین اقدام‌ها و پیش‌نیازها در مرحله پیش‌ارزشیابی است (وو^۲، ۲۰۱۸). تعریف‌های مختلفی برای نشانگر وجود دارد (زارع و همکاران، ۱۴۰۲). نشانگر آماره‌ای^۳ است درباره نظام مورد مطالعه که وضعیت یک یا چند عامل را آشکار می‌کند (زین‌آبادی و همکاران، ۱۳۸۶). از آنجا که عملکرد بهینه سرمایه‌های انسانی تابعی از کمیّت و کیفیت نظام نشانگرهاست، طراحی نظام نشانگرهای سنجش از الزام‌های اساسی به شمار می‌رود (زارع و همکاران، ۱۴۰۲). به‌طور کلی نظام نشانگرها می‌تواند وضعیت موجود یا مطلوب عوامل نظام بررسی‌شده را نمایان کند و تغییرات آن‌ها را آشکار سازد (بازرگان، ۱۴۰۳). از مهم‌ترین ویژگی‌های نظام نشانگرها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: درک ساده و آسان دارند، از نظر علمی مستدل‌اند، مقدار مرجع دارند، در قبال تغییرات پاسخ‌گو هستند، امکان اندازه‌گیری و گزارش‌دهی دارند، روندها را در طول زمان نشان می‌دهند، به‌طور منظم با رویه‌های مطمئن به‌روز می‌شوند و در جامعه استفاده می‌شوند. نشانگرها به دو دسته کمی و کیفی تقسیم می‌شوند. نشانگرهای کیفی معمولاً با عبارت‌های توصیفی بیان می‌شوند و شامل اظهار نظر و واقعیت نیز هست. نشانگرهای کمی هم در واقع همان اندازه‌گیری هستند که به‌صورت عددی نمایش داده می‌شوند (زارع و همکاران، ۲۰۲۳). در تدوین نظام نشانگرها رویه‌های مختلفی پیشنهاد شده است. به‌طور خاص برای شناسایی نشانگرها باید به سؤال‌هایی اساسی پاسخ داده شود: چه مواردی باید اندازه‌گیری شوند؟ نقاط مرجع چیست‌اند؟ اهداف چه هستند؟ کدام

نشانگرها قابلیت اندازه‌گیری دارند؟ آیا نشانگرها به صورت کمی یا کیفی ارزیابی می‌شوند؟ و آیا این نشانگرها از لحاظ زمان، هزینه و موضوع طرح واقع‌بینانه‌اند؟ همچنین باید بررسی کرد که آیا این نشانگرها تغییرات مدنظر را به دقت اندازه‌گیری می‌کنند (زارع و همکاران، ۱۴۰۲). اهمیت نگارش، به‌ویژه در دوره تحصیلی، به‌علت نقش اساسی و مهم آن در توسعه مهارت‌های تفکر و بیان بسیار زیاد است. این اهمیت ضرورت تدوین نظام نگارش خلاقانه را دوچندان می‌کند؛ زیرا چنین نظامی دقت در سنجش این مهارت را افزایش می‌دهد و فرایند آموزش آن را به‌طور مؤثرتری هدایت می‌کند. این امر باعث می‌شود دانش‌آموزان توانایی‌های خود در زمینه‌های نوشتاری را بهتر بشناسند و ارتقا دهند که درنهایت به رشد تحصیلی و خلاقیت آن‌ها کمک می‌کند.

نگارش، روشی مؤثر برای ابراز وجود در جامعه است و حقیقت پیچیده زندگی را می‌توان با رقص خلاقانه قلم نویسنده و به‌کارگیری کلمه‌ها ساده و آسان ساخت. نگارش فعالیت زبانی شامل فرایند منظمی است که از تعیین ایده‌ها و تدوین طرح کلی شروع می‌شود و با پیشروی خوب در نگارش ادامه می‌یابد. این فرایند نگارش خلاقانه به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مهارت‌های نگارش را بیاموزند و به‌ویژه برای دانش‌آموزان در سن دبستان مفید است که انگیزه‌های برای نوشتن فراهم می‌آورد (میفتاح^۴، ۲۰۱۵). موتوهارو^۵ (۲۰۱۸) اظهار می‌کند که نگارش سخت‌ترین مهارت در میان سایر مهارت‌ها در جنبه‌های زبانی است. نگارش مهارتی چالش‌برانگیز است که نیاز به تسلط در مهارت‌هایی نظیر اصیل‌نویسی^۶ (شیردل و همکاران، ۱۴۰۱)، جذابیت نگارشی^۷ (شیردل و همکاران، ۱۴۰۲) و انسجام نگارشی^۸ (شیردل و همکاران، ۱۴۰۳) دارد. نگارش در زندگی انسان به‌ویژه برای تحقق ارتباطات زبانی از طریق بیان افکار، احساسات، برنامه‌ها و دانش بسیار مهم است (شرفی نجاد و همکاران، ۲۰۱۶). علاوه بر این، نگارش را نشان‌دهنده موفقیت تحصیلی می‌دانند؛ زیرا معمولاً برای سنجش و ارزیابی سطح علمی دانش‌آموزان استفاده می‌شود (سیلان^۹، ۲۰۱۹).

خلاقیت و مهارت نگارش از عوامل اساسی نگارش خلاق به شمار می‌روند. نگارش نثر، شعر و نمایش‌نامه که از تخیل خلاق فرد نشئت می‌گیرند برخی از اشکال نگارش خلاق به شمار می‌رود (راستان^{۱۰}، ۲۰۱۷). خلاقیت فقط در تولیدات علمی و صنعتی معنا نمی‌یابد؛ بلکه دارای جنبه‌های گوناگونی است که یکی از آن‌ها خلاقیت نگارشی است. در میان اندیشمندان مسلمان، ملاصدرا بر این باور است که ویژگی اصلی روح خلاقیت است؛ زیرا از خداوند سرچشمه گرفته و خلاقیت اوج خداگونگی است. از سوی دیگر، پیازه درباره اهمیت خلاقیت در تعلیم‌وتربیت می‌گوید: «تربیت از نظر من عبارت است از پرورش افراد خلاق؛ حتی اگر تعدادشان زیاد نباشد و حتی اگر آفرینش هر فرد به نسبت دیگری یکسان نباشد.» خلاقیت ادبی یا نوشتاری نیز در همین راستا قرار می‌گیرد و مانند سایر انواع خلاقیت بر مولدبودن تأکید دارد. در گذشته، خلاقیت را امری ذاتی و موروثی می‌دانستند؛ درحالی‌که امروزه آن را فراتر از رویکردی درونی به شمار می‌آورند و معتقدند که خلاقیت امری آموزش‌دانی، پرورش‌یافتنی

و تقویت‌پذیر است (جعفری، ۱۴۰۱).

نگارش خلاق، شیوه‌ای از فعالیت نوشتاری است که خلاقیت در تولید نوشته‌های متفاوت را شامل می‌شود و به‌نوعی، تسلط بر دانش و آگاهی شناخته می‌شود. یادگیری نگارش خلاق یا خلاقیت نگارشی به‌طور گسترده فعالیتی ارزشمند و تحسین‌شده است؛ زیرا می‌تواند حساسیت دانش‌آموزان را به ارزش‌ها و محیط اطرافشان برانگیزد (اهین و فولادین جان^{۱۱}، ۲۰۱۹). نگارش خلاق تجربه‌ای مشترک بین نویسندگان و خوانندگان است که بر پایه درک متقابل بنا می‌شود. ما نگارش خلاق را در معنای هر نوشته‌ای استفاده می‌کنیم که کنجکاو و تخیل نویسنده را آزاد می‌کند (کارن^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۶). از طریق نوشتار خلاقانه و تأمل در فرایند نگارش، فعالیت‌های نوشتاری خلاقانه‌ای ایجاد می‌شود که به دانش‌آموزان فرصت‌هایی مانند رؤیابرداری، تولید محتوا، بیان آزادانه ایده‌ها و رؤیایها و فعال بودن در فرایند نگارش را می‌دهد تا از لذت نوشتن بهره‌مند شوند و محتوای معتبر و اصیل تولید کنند (گوچن^{۱۳}، ۲۰۱۹).

نگارش خلاقانه به دانش‌آموزان کمک می‌کند دانش شخصی و بینش‌های منحصر به فرد و معناداری پیدا کنند (کافمن و بقتو^{۱۴}، ۲۰۰۹). نگارش خلاق تأثیر مثبتی در تمایل و پیشرفت دانش‌آموزان دارد (توک و کاندمیر^{۱۵}، ۲۰۱۵). در کلاس درس کار ادبی دانش‌آموزان نشان‌دهنده شایستگی آن‌ها در ایده‌پردازی است (رینی و کاهیان^{۱۶}، ۲۰۲۰). یونس^{۱۷} (۲۰۱۵) بر نگارش خلاق بر فرایند فعال فرد برای به دست آوردن ایده‌ها از طریق روش‌های غیرمعمول تأکید می‌کند، به‌طوری‌که این روش‌ها می‌توانند آثار خلاقانه و متنوعی تولید کنند که نه فقط مفید، بلکه سرگرم‌کننده نیز هستند (مالی^{۱۸}، ۲۰۱۲). نگارش خلاق را فعالیتی با انگیزه زیبایی‌شناختی، بسیار منظم و شخصی تعریف می‌کند که کمتر به واقعیت‌ها می‌پردازد و بیشتر به بازنمایی تخیلی احساس‌ها، رویدادها، شخصیت‌ها و تجربه‌ها اختصاص دارد. نگارش خلاق شامل «انعطاف‌پذیری، بازی با کلمه‌ها، مکالمه‌ها و شیوه‌های تخیلی» است (عالمی‌زاده و درگاهی، ۲۰۱۶).

محصولات نویسندگی خلاق مانند شعر، قافیه و نثر (برای دوره ابتدایی) قطعاً به شایستگی‌هایی نیاز دارند که دانش‌آموزان بتوانند نوشته‌های بدیع تولید کنند و آن‌ها را تقویت کنند. وایز^{۱۹} و همکاران (۲۰۱۸) بیان کردند که نوشتار خلاق شامل نبود ساختار مشخص است و آموزش نگارش خلاق به رویکرد آموزشی «باز» نیاز دارد تا دانش‌آموزان در انتخاب آنچه می‌نویسند آزادی داشته باشند. منظور آن‌ها این است که معلمان باید از روش‌های بیش‌ازحد ساختارمند پرهیز کنند تا دانش‌آموزان بتوانند فرصت‌ها و روش‌های متفاوتی را برای تجربه و به‌کارگیری نگارش خلاقانه داشته باشند. آن‌ها استدلال کردند که اگر به دانش‌آموزان انعطاف‌پذیری کافی در نگارش داده نشود ممکن است خلاقیت آن‌ها کاهش یابد. نویسندگی خلاق در ادبیات به روش‌های مختلفی تعریف می‌شود. وانگ^{۲۰} (۲۰۱۸) نگارش خلاقانه را شکلی از بیان تعریف می‌کند که شامل تخیل نویسنده است و خواننده را جذب می‌کند.

تعریف‌های دیگر از نگارش خلاق شامل مفهوم تخیل، انتخاب و اصالت کودکان است و تحقیقات زیادی مفهوم خلاقیت را در درون و از طریق فرایند نگارش بررسی کرده‌اند. استفاده از خلاقیت در نگارش یادگیرندگان را قادر می‌سازد تا ایده‌های بدیع و افکار مختلفی را درباره موضوعی پدید آورند (دمیر^{۲۱}، ۲۰۱۳). نگارش خلاق فعالیتی نوآورانه است که به دانش‌آموزان آموزش می‌دهد تا متفکران تحلیلی باشند (تنگ^{۲۲}، ۲۰۲۱). همان‌طور که کاپلان^{۲۳} (۲۰۱۹) بیان کرده است خلاقیت برای آن ضروری است که نوشته نوآوری، تازگی و انعطاف‌پذیری داشته باشد. همچنین گرینگر^{۲۴} و همکاران (۲۰۰۵) نگارش خلاق را یک فرایند تعریف کرده‌اند؛ فرایندی که نیاز به اصالت ایده‌ها و تخیل دارد. به نقل از یانگ^{۲۵} (۲۰۲۲) و تورنس^{۲۶} (۱۹۶۲) چهار عنصر اساسی خلاقیت را شامل الف: سیالیت^{۲۷}، ب: اصالت^{۲۸}، ج: بسط^{۲۹} و د: انعطاف‌پذیری^{۳۰} توصیف کرده است.

عنصر اصلی خلاقیت ابداع است و به توانایی خلق ایده‌های جدید، مفاهیم، روش‌ها و ارتباطات اشاره دارد (تورنس، ۱۹۸۸). تسلط در پیوستن کلمه‌ها برای ساخت مجموعه‌های مهم دشوار است. از نظر تورنس، اصالت به توانایی تولید طرح‌ها، افکار، رویه‌ها، سبک‌ها و ارتباطات جدید مربوط می‌شود در واقع همان ابداع چیزی نو است (یانگ، ۲۰۲۲). اصالت پدیدآورنده یا نوشته از برداشت‌های نویسنده از اثر و نحوه استفاده از واژگان ناشی می‌شود (لی^{۳۱}، ۲۰۲۱). اصالت محتوا درباره هویت خالق صحبت می‌کند (آریاگادا و ایبانیز^{۳۲}، ۲۰۲۰). اگر خالق نتواند اثر اصلی یا مربوط به خود را ارائه دهد، اثر تحت هدایت سرقت ادبی معرفی می‌شود (پراتاما^{۳۳}، ۲۰۲۰).

دیدگاه‌ها و ژانرهای مختلف به‌کاررفته در نوشته‌های دانش‌آموزان، علاوه بر اصالت انعطاف‌پذیری را نیز توضیح می‌دهند. انعطاف‌پذیری توانایی اتخاذ دیدگاه‌های مختلف یا چندگانه است (کارتر^{۳۴}، ۲۰۰۴). در نوشته‌های دانش‌آموزان به نظر می‌رسد دیدگاه‌ها و ژانرها اغلب به هم مرتبط هستند. انعطاف‌پذیری عملکردی برای پذیرش تنوع یا دیدگاه‌های متعدد است (فنگ^{۳۵} و همکاران، ۲۰۲۰). واژه «انعطاف‌پذیری» از ریشه لاتین گرفته شده است و به معنای چیزی منظم است که به راحتی خم می‌شود (تسکی^{۳۶}، ۲۰۲۱). هنگامی که سازندگان باید افکار خود را درباره چیزی شناخته‌شده و منظم تغییر دهند می‌توانند ایده‌های خلاقانه‌ای پیدا کنند که جدید، عجیب و شگفت‌انگیزند. سازندگان از طریق انعطاف‌پذیری می‌توانند با تغییر جزئیات مهم داستان واقعی را به داستانی تخیلی تبدیل کنند. بسط به اضافه شدن اطلاعات جزئی به داستان اصلی اطلاق می‌شود. این فرایند، که به تفصیل نیز معروف است، به دانش‌آموزان کمک می‌کند ایده‌های خود را گسترش دهند و سازمان‌دهی کنند و افکار خود را از طریق فرایند نگارش بیان کنند (سیتوروس و مسریاتی^{۳۷}، ۲۰۱۶). بسط روشی برای زیباساختن مفهوم با جمع‌آوری جزئیات است. این فرایند به سازندگان کمک می‌کند افکار خود را گسترش دهند، جمع کنند و آن‌ها را از طریق فرایند نگارش بیان کنند (گووند و آرنود - مورنو^{۳۸}، ۲۰۲۱).

سیالیت عنصر مهمی در استعداد نگارش است. نویسندگان مسلط از ایده‌ها و محتوای واژگان استاندارد استفاده می‌کنند (پابلو و لاساتن^{۳۹}، ۲۰۱۸). زبان نقش عمده‌ای در سیالیت دارد. نگارش خلاق به تسلط بالا، مهارت‌های تفکر و سواد زبانی نیاز دارد. گوش دادن نویسنده را به سمت سیالیت بیشتر سوق می‌دهد (هسو و لیو^{۴۰}، ۲۰۲۱). روانی یا سیالیت به توانایی یادگیرنده در ابداع ایده‌های بدیع اشاره دارد؛ درحالی‌که انعطاف‌پذیری به توانایی یادگیرنده در ارائه ایده‌های متنوع مربوط می‌شود، اصالت نیز به توانایی یادگیرنده در ایجاد ایده‌های متمایز و شخصی مربوط است و بسط به توضیح مفصل و بیان ایده‌ها مربوط می‌شود (وادی‌پور، ۲۰۲۳).

در نظام‌های آموزشی امروز، پرورش مهارت‌های خلاقانه، به‌ویژه در حوزه نگارش، از اهداف اساسی تعلیم و تربیت به شمار می‌رود. در دوره ابتدایی، به‌ویژه کلاس ششم، دانش‌آموزان در مرحله‌ای حساس از رشد زبانی و فکری قرار دارند و به این علت تقویت توانایی نگارش خلاق اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند. این مهارت نه‌فقط به گسترش دایره لغات و تقویت توانایی‌های زبانی کمک می‌کند، بلکه تفکر خلاق دانش‌آموزان را نیز به‌طور قابل توجهی ارتقا می‌دهد. با وجود این اهمیت در مدارس ایران به نگارش خلاق توجه کافی نمی‌شود. برنامه‌های درسی و روش‌های آموزشی اغلب به اصول کلی نگارش محدود می‌شوند و کمتر به نیازهای خاص دانش‌آموزان در توسعه مهارت‌های خلاقانه پرداخته می‌شود. این کمبود بیشتر به علت نبود ملاک‌ها و نشانگرهای دقیق برای ارزیابی و پرورش نگارش خلاق است که توسعه این مهارت‌های مهم را محدود می‌کند. برای رفع این مشکل ضروری است که با همکاری معلمان و متخصصان ملاک‌ها و نشانگرهای مشخص و کارآمدی برای نگارش خلاق شناسایی و تدوین شوند. شناسایی این ملاک‌ها به معلمان امکان می‌دهد دانش‌آموزان را به‌طور هدفمندتر در مسیر بهبود مهارت‌های نگارشی و تفکر خلاق هدایت کنند. با استفاده از این راهنماها دانش‌آموزان به‌تدریج می‌توانند مهارت‌های پیچیده‌تر و خلاقانه‌تری را در نوشتار خود پرورش دهند. بدون ملاک‌های دقیق ارزیابی نگارش خلاق غالباً به‌طور سلیقه‌ای یا سطحی انجام می‌شود. تعریف این ملاک‌ها به معلمان کمک می‌کند توانایی‌های خلاقانه دانش‌آموزان را به‌صورت نظام‌مند و عینی بسنجند و نقاط قوت و ضعف آنان را به‌خوبی شناسایی کنند. این فرایند در دوران ابتدایی، به‌ویژه در کلاس ششم، که ذهن خلاق دانش‌آموزان به تقویت و هدایت نیاز دارد اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. در نهایت، تقویت مهارت نگارش خلاق نه‌فقط به بهبود توانایی‌های زبانی دانش‌آموزان کمک می‌کند، بلکه نقش مهمی در موفقیت تحصیلی آن‌ها در مراحل بعدی زندگی دارد. با پرورش این مهارت در دوره ابتدایی، دانش‌آموزان با پایه‌ای قوی وارد مراحل بالاتر تحصیلی می‌شوند و در مواجهه با چالش‌های پیچیده‌تر بهتر عمل می‌کنند. از روش‌های مؤثر برای درک بهتر این ملاک‌ها و نشانگرها انجام مصاحبه‌های عمیق با متخصصان و نویسندگان برجسته است که به شفاف‌سازی مفاهیم و معیارهای نگارش خلاق کمک می‌کند.

در حالی که بسیاری از مطالعات به بررسی محتوای متنی و یا جنبه‌های فنی نگارش خلاق پرداخته‌اند، بررسی تخصصی و مستقیم از طریق گفت‌وگو با کسانی که تجربه‌ها و دیدگاه‌های منحصر به فردی در این حوزه دارند مغفول مانده است. بررسی‌های پژوهشگران نشان داد تاکنون نظام نشانگرهای سنجش کیفیت نگارش خلاقانه دانش‌آموزان تدوین و ارائه نشده است. بدین منظور در این مطالعه تلاش می‌شود از طریق واکاوی در ادراک و تجربه زیسته متخصصان، ضمن شناسایی نشانگرها و دسته‌بندی آن‌ها در قالب ملاک‌های نگارش خلاق دانش‌آموزان ششم ابتدایی، به ارتقای دانش نظری در این حوزه کمک شود و بستر لازم برای بهبود آموزش نگارش خلاق و پرورش این شایستگی اصیل را فراهم شود؛ بدین منظور پاسخ‌گویی به این سؤال که «نظام نشانگرهای سنجش خلاقیت نگارشی دانش‌آموزان دوره ابتدایی چیست؟» محور اصلی این مطالعه را تشکیل می‌دهد.

■ مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مبانی نظری در حوزه نگارش به شناسایی گسترده‌ای از مطالعات انجامیده است. به نقل از پالیکزاک^{۴۱} (۲۰۱۵)، هر کدام از ما توانایی‌های متفاوتی در نوشتن داریم؛ اما وقتی صحبت از نگارش خلاقانه به میان می‌آید این مهارت باید آموزش داده شود؛ زیرا از پیچیده‌ترین مهارت‌های نوشتاری است. برای پرورش نویسندگان خوب در میان دانش‌آموزان به حمایت مداوم معلمان نیاز است (کرول^{۴۲}، ۲۰۰۳). از طریق فعالیت‌های خلاقانه و تأمل در فرایند نوشتن دانش‌آموزان فرصت‌هایی برای رؤیاپردازی، تولید محتوا و بیان آزادانه ایده‌ها پیدا می‌کنند. این نوع فعالیت‌ها نه فقط به آن‌ها امکان می‌دهد در فرایند نوشتن فعال باشند؛ بلکه لذت و رضایت از تولید محتوای معتبر را نیز برای آن‌ها فراهم می‌کند (گوچن، ۲۰۱۸). نگارش خلاقانه به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد تا دانش شخصی و بینش‌های منحصر به فرد و معناداری را خلق کنند (کافمن و بقتو، ۲۰۰۹). این نوع نوشتار تأثیر مثبتی در ارتقای مهارت‌ها و استعدادهاى دانش‌آموزان دارد (توک و کاندمیر، ۲۰۱۵). در زمینه نوشتن در کلاس درس کار ادبی دانش‌آموز نشان‌دهنده توانایی او در ایده‌پردازی است (رینی و کاهیان، ۲۰۲۰). نگارش خلاق، که نوعی هنر است، به دانش‌آموزان امکان می‌دهد که چیزی بسازند و بنویسند؛ به گونه‌ای که به جای اینکه صرفاً آکادمیک یا فنی باشد مخاطب را جذب کند. این مهارت در حال حاضر اهمیت زیادی پیدا کرده است و بسیاری از معلمان تمرکز خود را بر این گذاشته‌اند که دانش‌آموزان را به نویسندگانی خلاق تبدیل کنند.

به گفته ساردیلا^{۴۳} (۲۰۱۶) فعالیت نوشتاری مهارتی برای بیان نتایج افکار و احساس‌ها از طریق حرکات ظریف دست تلقی می‌شود. این نوع فعالیت به دانش‌آموزان کمک می‌کند آنچه را در ذهنشان و قلبشان می‌گذرد به شکلی ملموس و با استفاده از کلمات بیان کنند. فعالیت‌های نگارش خلاق به هدایت مداوم و راهنمایی نیاز دارند تا دانش‌آموزان بتوانند به تدریج مهارت‌های نوشتاری و

خلاقانه خود را تقویت کنند. پرانتو^{۴۴} و همکاران (۲۰۱۱) اشاره می‌کنند که در نگارش، تأثیرگذاری بر خوانندگان خلاق عمدتاً به علت حقیقت هنری و نه صرفاً حقایق منطقی و عقلانی است. این حقیقت هنری از طریق مشاهده و خواندن آثار نگارشی درک می‌شود. نگارش خلاقانه به کودکان فرصتی می‌دهد تا از نوشتن لذت ببرند و آن را به منزله نوعی فعالیت سرگرم‌کننده و خلاقانه تجربه کنند. به همین علت، کودکان از طریق داستان، شعر و رمان تجربه‌های خوشایندشان را به اشتراک می‌گذارند و از این طریق خلاقیت خود را توسعه می‌دهند (کورنیوان^{۴۵}، ۲۰۱۴).

خلاقیت از عناصر اصلی نگارش خلاق است و به معنای تفکر خارج از چارچوب‌های رایج و ایجاد تغییرات یا پیچ‌وتاب‌های منحصربه‌فرد در نوشتار است. برخلاف تصور عمومی، خلاقیت در نگارش لزوماً به معنای خلق دنیاهای افسانه‌ای یا داستان‌های خیالی نیست؛ بلکه ممکن است به معنای استفاده نوآورانه از زبان و سبک نوشتاری برای جذاب‌تر کردن محتوا باشد. ابزارهای ادبی مانند استعاره، تمثیل و تنوع در ساختار جمله‌ها از جمله روش‌هایی هستند که نگارش خلاق از آن‌ها بهره می‌برد تا محتوای نوشتاری را خاص و جالب کند. نگارش خلاق وسیله‌ای برای بیان احساس‌ها و افکار در نظر گرفته می‌شود و ابزاری قدرتمند برای برقراری ارتباطی عمیق‌تر با مخاطب است (کینگ^{۴۶} و همکاران، ۲۰۱۳).

نگارش خلاق به کودکان کمک می‌کند تفکر خلاقانه را در خود پرورش دهند، از فرایند نوشتن و تولید محتوا لذت ببرند و در عین حال به کار دیگران احترام بگذارند (چن^{۴۷} و همکاران، ۲۰۱۳). این مهارت به آن‌ها می‌آموزد که نه فقط برای ایده‌های خود، بلکه برای نظرات و نوشته‌های هم‌کلاسی‌ها و نویسندگان دیگر نیز ارزش قائل شوند. به‌ویژه در ادبیات کودک، پیام‌ها معمولاً از طریق عناصر درونی داستان مانند شخصیت‌ها و مضامین منتقل می‌شوند و این عناصر به کودکان کمک می‌کنند پیام‌ها را به شیوه‌ای جذاب و معنادار دریافت کنند (بینتی باختیار و سپهس^{۴۸}، ۲۰۱۶).

از جمله این مطالعات می‌توان به پژوهش‌هایی اشاره کرد که با موضوع نگارش علمی انجام شده است. برای مثال شیردل (۲۰۲۳) در مطالعه خود به معرفی و نقد منابع مرتبط با نگارش‌های تاریخی نظیر باغدار دلگشا و ایمان‌پور (۲۰۱۶)، زرقانی (۲۰۱۲)، عسکرپور (۲۰۱۷)، و ساداتی‌نوش‌آبادی و صبور (۲۰۱۹) پرداخته است. همچنین می‌توان به پژوهش‌های دیگری در زمینه نگارش دیجیتال (یاماک^{۴۹} و همکاران، ۲۰۲۰)، آموزش نگارش (گراهام^{۵۰}، ۲۰۲۰)، ارزیابی نگارش (گنگ^{۵۱} و رازالی، ۲۰۲۲؛ هوآوی و آریادوست^{۵۲}، ۲۰۲۲)، نگارش متون اسلامی (بستانی، ۲۰۱۹) و نگارش افراد به زبانی غیر از زبان مادری (احمدی‌شیرازی و شکرابی، ۲۰۱۱؛ پروین و همکاران، ۲۰۲۱؛ رضائی و سیری، ۲۰۲۲؛ جلیلی و همکاران، ۲۰۱۴؛ سیری و قربان‌دابی، ۲۰۱۶) اشاره کرد.

مطالعاتی که در حوزه نگارش خلاق در سطح دانشگاه انجام شده، شامل پژوهش واعظی و رضایی (۲۰۱۹) است که در آن، پژوهشگر به بررسی مطالعات مربوطه پرداخته و برای این

منظور از چندین محقق از جمله آرپ و گرگ^{۵۲} (۲۰۰۶)، دیداری و منصورى (۲۰۰۶)، میلز^{۵۴} (۲۰۰۶)، رودریگ^{۵۵} ز (۲۰۰۸)، مظفری (۲۰۱۳) و تونگ^{۵۶} (۲۰۱۵)، برای استخراج عناصر مرتبط در نگارش خلاق استفاده کرده است. همچنین، جعفری کمانگر (۱۴۰۱) در مطالعه خود به نقد سرفصل درس نگارش خلاق در دانشگاه فرهنگیان پرداخت و پیشنهاد کرد که برای درس نگارش خلاق، که مبنای آن بر نوآفرینی و خلاقیت است، سرفصل جدیدی در دانشگاه‌ها طراحی شود که بیشترین تأکیدش بر سطوح بالای شناختی به‌ویژه ترکیب باشد. توحیدی‌منش و همکاران، (۱۴۰۲) در پایان‌نامه خود با عنوان «تأثیر هم‌نشینی نگارش خلاق و ادبیات کودک بر پرورش مهارت‌های خلاقیت و نگارش دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی» به این نکته اشاره کرده‌اند که در فرایند خوانش ادبیات کودک و نوجوان نگارش خلاق می‌تواند یکی از فعالیت‌های پس از خواندن استفاده شود. همچنین شیردل و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «ملاک‌ها و نشانگرهای اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی»، به ویژگی خلاقانه‌نویسی، که از جنبه‌های جذابیت نگارشی است، اشاره کردند و به واکاوی مطالعات جونز^{۵۷} و همکاران (۲۰۲۰) و ون‌واس^{۵۸} و همکاران (۲۰۱۹) پرداختند. توز کو^{۵۹} (۲۰۲۱) نیز به این موضوع اشاره کرده است.

مطالعاتی که در حوزه نگارش خلاق در سطح مدرسه‌ها انجام شده است شامل پژوهش جابری‌نصر و همکاران (۱۳۹۱) است که با هدف بررسی تأثیر آموزش بارش مغزی و اسکمپیر در خلاقیت نگارشی و خودپنداره خلاق بر دانش‌آموزان پسر پایه پنجم شهرستان دشت آزادگان انجام شده است. نتایج این پژوهش نشان داد که آموزش روش‌های بارش مغزی و اسکمپیر به افزایش معنادار خلاقیت نگارشی و ابعاد آن (سیالی، انعطاف‌پذیری، اصالت و بسط) انجامیده است. همچنین سعیدی‌حیدرآبادی (۱۳۹۲) به بررسی نقش آموزش نگارش خلاق به روش ۵E در کلاس درس انشا بر پرورش خلاقیت نگارشی دانش‌آموزان پرداخت و نتایج نشان داد که بین میزان تأثیر رسانه و بدون رسانه در دو گروه آزمایشی در خلاقیت نوشتاری و مؤلفه‌های آن اختلافی مشاهده نمی‌شود. در خارج از کشور پژوهش‌های گوناگونی به خلاقیت نگارشی با موضوع نگارش خلاق پرداخته‌اند؛ از جمله پالیکزاک (۲۰۱۵)، هیلی^{۶۰} (۲۰۱۹)، اولو^{۶۱} (۲۰۱۹)، بارتون^{۶۲} و همکاران (۲۰۲۳)، دمیرباس^{۶۳} (۲۰۱۹).

پالیکزاک (۲۰۱۵) مقاله‌ای با عنوان «نگارش خلاق بهترین راه برای بهبود مهارت‌های نوشتاری دانش‌آموزان» ارائه داده است که هدف آن بررسی اهمیت استفاده از تکالیف نگارش خلاق در محیط دانشگاهی است. هیلی (۲۰۱۹) نیز مقاله‌ای را با عنوان «چگونه کودکان نگارش خلاق را در کلاس تجربه می‌کنند؟» نگاشته است که هدفش آشکار کردن ساختار هوشیاری کودکان در حین بیان ایده‌ها از طریق نگارش خلاق است. بارتون و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه خود به مبانی نظری جنبه‌های خلاق نگارش در کلاس‌های درس ابتدایی پرداخته

است. دمیرباس (۲۰۱۹) در مقاله‌ای تأثیر داستان‌های دیجیتالی در مهارت‌های نوشتاری خلاق دانش‌آموزان پایه چهارم ابتدایی را بررسی کرده است. مطالعه پیشینه نشان می‌دهد که خلاقیت نگارشی امری بسیار پرکاربرد و ضروری برای دانش‌آموزان ابتدایی است که می‌خواهند نوشته‌هایی را در قالب انشا در زنگ انشا یا نگارش تدوین کنند و در کلاس درس ارائه دهند. همچنین، تاکنون به خلاقیت نگارشی در دوره ابتدایی در مدرسه‌های ایران و جهان کم‌توجهی شده و آن‌طور که باید و شاید به آن پرداخته نشده است. بدین منظور، در پژوهش حاضر تلاش شده است تا ملاک‌ها و نشانگرها برای سنجش خلاقیت نگارشی دانش‌آموزان دوره ابتدایی شناسایی و دسته‌بندی شوند.

■ روش پژوهش

از آنجاکه تمامی عناصر طرح تحقیق مبتنی بر سؤال‌های پژوهش تعیین می‌شود (صالحی و گل‌افشانی، ۲۰۱۰)، در این مطالعه نیز برای پاسخ‌گویی به سؤال‌های پژوهشی، در تدوین نظام نشانگرهای مناسب برای سنجش کیفیت نگارش خلاق دانش‌آموزان، از روش نظریه بر خاسته از داده‌ها، طرح سازاگرای کتی چارمز در سطح نظم‌دهی مفهومی استفاده شده است. طرح پژوهش نظریه بر خاسته از داده‌ها با سه افق تحلیل یعنی «افق توصیف، افق مرتب‌سازی و افق نظریه‌پردازی (ایجاد یا توسعه)» انجام می‌شود. این موضوع در آرای پژوهشگران نظریه بر خاسته از داده‌ها همچون کوربن، اشتراوس و شارماز نیز اشاره شده است که الزاماً نباید طرح پژوهش نظریه بر خاسته از داده‌ها تا افق سوم یعنی نظریه‌پردازی پیش رود؛ بلکه با توجه به اهداف مطالعه می‌تواند در سطح هر کدام از افق‌های یادشده نیز انجام شود (استو و لسی، ۲۰۲۱، ۶۶). پژوهش حاضر نیز هدف یا ادعایی مبنی بر نظریه‌پردازی ندارد و هدفش صرفاً افق مرتب‌سازی یا همان استخراج و نظم‌دهی مفاهیم (شناسایی نشانگرها، دسته‌بندی آن در قالب ملاک‌ها و تدوین نظام نشانگرها) است. پرواضح است در صورتی که هدف محققان نظریه‌پردازی باشد، در ادامه بخش دوم، افق نظریه‌پردازی انجام می‌شود. به عبارت دیگر، روش‌های نظریه‌پردازی بر خاسته از داده‌ها لزوماً فقط با هدف ساختن نظریه نیستند. محققان می‌توانند از داده‌های خود تحلیل‌های مفهومی ارائه دهند و پیش از ورود به نظریه‌پردازی رسمی متوقف شوند. برخی مطالعات ممکن است به تفسیرهای تحلیلی قوی دست یابند که همچنان در سطح توصیف باقی می‌مانند. تأکید بر تولید نظریه به اهداف محقق، ماهیت مطالعه و تناسب روش‌های نظریه‌پردازی داده‌محور با پدیده مطالعه‌شونده بستگی دارد (چارماز، ۲۰۱۴). در این پژوهش، نحوه انتخاب شرکت‌کنندگان به شیوه هدفمند از نوع ملاکی بود. ملاک‌های انتخاب شرکت‌کنندگان بر اساس نکات ذیل است: الف) رشته تحصیلی مرتبط با موضوع پژوهش و افرادی با رشته‌های تحصیلی علوم تربیتی، ادبیات و فلسفه آموزش تعیین شدند؛ ب) برخورداری از سابقه تدریس بالای هشت سال، پژوهش و تألیف کتاب و مقاله؛ ج) پست سازمانی: مدیران، معلمان دوره ابتدایی،

متوسطه و استادان دانشگاه؛ د) به موضوع تمایل و علاقه داشته باشند. حجم نمونه به سطح اشباع داده‌ها در سؤال‌های تحقیق بستگی دارد. انتخاب شرکت‌کنندگان به شیوه هدفمند و از نوع ملاکی انجام شد؛ در فرایند انجام مصاحبه‌ها و با رسیدن به سطح اشباع در هجدهمین مصاحبه فرایند گردآوری داده‌ها خاتمه یافت. شرکت‌کنندگان شامل خبرگان علوم تربیتی، استادان دانشگاه، معلمان آموزش ابتدایی و دبیرستان بودند. از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته برای گردآوری داده‌ها استفاده شد. برای بررسی روایی پرسش‌های مصاحبه ضمن عمل به اصول پیشنهادی بنی‌اسدی و صالحی (۱۳۹۸) در ساخت و رواسازی پروتکل مصاحبه از نظرات چند نفر از استادان گروه علوم تربیتی نیز استفاده شد. قبل از شروع مصاحبه توضیحات لازم در خصوص هدف و اهمیت مصاحبه به مصاحبه‌شوندگان داده شد. در مصاحبه سؤال‌هایی خاص مطرح شد. برای مثال یکی از سؤال‌های مذکور این بود که «معلم از روش نگارش خلاق چه می‌دانند؟» تحلیل داده‌ها به صورت دستی انجام شد و با توجه به روش پژوهش طرح سازاگرای کتی چارمز انتخاب شد. میانگین طول مدت مصاحبه‌های انجام شده ۴۰ دقیقه بود. با کسب اجازه از شرکت‌کنندگان در مصاحبه‌ها از دستگاه ضبط صوت استفاده شد و در مواردی که مشارکت‌کننده تمایلی به استفاده از ضبط صوت نداشت مصاحبه‌ها در حین مصاحبه از طریق نویسنده اول یادداشت شد. در پایان هر مصاحبه نویسنده اول با جمع‌بندی نظرات شرکت‌کنندگان نظرشان را جویا شد تا اگر نکته یا ابهامی هست برطرف شود. فایل هر مصاحبه همان روز توسط پژوهشگر پیاده شد. اشباع داده‌ها در شانزدهمین مصاحبه حاصل شد. به منظور اعتباریابی به یافته‌ها مجدداً دو مصاحبه انجام شد. در مجموع با چهار متخصص و چهارده معلم مصاحبه شد.

از مزایای مهم نظریه برخاسته از داده‌ها (برساخت‌گرایانه) درگیر شدن با صداها متنوع انسانی و تجربه‌های زیسته در جهان اجتماعی از جمله بستر اجتماعی برنامه‌ریزی شده است. پژوهشگرانی که با این رویکرد کار می‌کنند به دنبال یادگیری درباره بستر تحقیق یا زیسته‌های مشارکت‌کنندگان هستند. آن‌ها به معنا و درک روایت‌ها علاقه‌مندند. پژوهشگران به واسطه این روش در پی تولید دانشی جدید و تفسیرهای نظری از تجربه‌های زیسته و روابط با مشارکت‌کنندگان و دیگر منابع داده‌ها هستند (چارماز، ۲۰۱۴). نظریه برخاسته از داده‌ها (طرح سازاگرای کتی چارمز) دو مرحله اصلی دارد: ۱. کدگذاری تمام داده‌ها از مصاحبه که اسناد محقق داده‌ها را جمع‌آوری می‌کند؛ ۲. گرفتن بیشترین استفاده از کدها و سازمان‌دهی داده‌های باقی‌مانده حول آن‌ها. مراحل فرایند طرح برساخت‌گرایانه عبارت‌اند از: ۱) جمع‌آوری داده‌ها؛ ۲) کدگذاری کیفی؛ ۳) یادداشت‌نویسی تحلیلی؛ ۴) نمونه‌گیری نظری و ۵) بازسازی نظریه میانی تدوین شده و نگارش پیش‌نویسی. برای رواسازی داده‌ها علاوه بر استفاده از راهبرد مرور اعضا از نظرات سه کارشناس حوزه خلاقیت و نگارش بهره گرفته شد. در جدول ۱، ویژگی شرکت‌کنندگان در پژوهش ارائه شده است. ضریب توافق کاپای کوهن^{۶۸} برابر با ۱/۱۳ می‌شود. این نشان‌دهنده توافق بسیار خوب بین متخصص و دستیارش است.

جدول ۰۱. ویژگی شرکت‌کنندگان مصاحبه

ردیف	پست سازمانی	تحصیلات	رشته تحصیلی	جنسیت	سابقه کار	کد
۱	دانشیار	دکتری	سنجش آموزش	مرد	۱۴	P۰۱
۲	دانشیار	دکتری	فلسفه و اجتماعی	زن	۳۵	P۰۲
۳	استادیار	دکتری	ادبیات	زن	۱۰	P۰۳
۴	دانشجوی سنجش و اندازه‌گیری	دکتری	سنجش آموزش	مرد	۹	P۰۴
۵	دبیر	دکتری	ادبیات	مرد	۲۳	P۰۵
۶	دبیر	کارشناسی‌ارشد	ادبیات عرب	مرد	۱۰	P۰۶
۷	دبیر	کارشناسی‌ارشد	ادبیات	زن	۱۴	P۰۷
۸	دبیر	کارشناسی‌ارشد	ادبیات	زن	۱۲	P۰۸
۹	آموزگار	کارشناسی‌ارشد	روان‌شناسی تربیتی	مرد	۸	P۰۹
۱۰	آموزگار	کارشناسی‌ارشد	برنامه‌ریزی درسی	مرد	۹	P۰۱۰
۱۱	آموزگار	کارشناسی‌ارشد	آموزش ابتدایی	مرد	۸	P۰۱۱
۱۲	آموزگار	کارشناسی‌ارشد	مدیریت آموزشی	زن	۱۲	P۰۱۲
۱۳	آموزگار	کارشناسی	آموزش ابتدایی	زن	۱۳	P۰۱۳
۱۴	آموزگار	کارشناسی	آموزش ابتدایی	زن	۲۲	P۰۱۴
۱۵	آموزگار	کارشناسی	ادبیات	مرد	۱۵	P۰۱۵
۱۶	آموزگار	کارشناسی	علوم تربیتی	زن	۸	P۰۱۶
۱۷	آموزگار	کارشناسی	روان‌شناسی تربیتی	مرد	۱۰	P۰۱۷
۱۸	آموزگار	کارشناسی	علوم تربیتی	مرد	۹	P۰۱۸

یافته‌های پژوهش

تحلیل داده‌ها به شناسایی ۸۰ نشانگر و دسته‌بندی آن‌ها در قالب ۱۱ ملاک شامل خیال‌پردازی، فضاسازی، شخصیت‌پردازی، سیالیت، انعطاف‌پذیری، بسط، اصالت نوشتاری، به‌کارگیری زیبایی‌شناختی، طرح نوشتاری، سازمان نوشتاری و جذابیت نگارشی انجامید. در ادامه یافته‌ها در قالب جدول ۲ گزارش شده است:

جدول ۲. ملاک‌ها و نشانگرهای خلاقیت نگارشی

ملاک	نشانگرها	نقل قول
خیال‌پردازی	<ul style="list-style-type: none"> ● رویداد تخیلی ● ترسیم رویدادهای غیرمنتظره در جهان ● گمان‌پنداشتن ● ترسیم رویدادی دست‌نیافتنی ● بازنمایی تخیلی عواطف، رویدادها، شخصیت‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> ● در نگارش خلاق به کارگیری یک رویداد تخیلی می‌تواند داستان را جذاب کند (۱)، دانش‌آموزان می‌توانند با ترسیم رویدادهای غیرمنتظره در جهان خواننده را غافلگیر کنند (۲)، به نظرم گمان‌پنداشتن شخصیت‌ها درباره آینده می‌تواند تعلق و پیچیدگی روایت را تقویت کند (۳)، در نگارش خلاق می‌توانیم حس آرزو و تلاش بی‌پایان شخصیت‌ها را با ترسیم رویدادی دست‌نیافتنی به تصویر بکشیم (۷)، بازنمایی تخیلی عواطف، رویدادها، شخصیت‌ها و عواطف (۱۵).
شخصیت‌پردازی	<ul style="list-style-type: none"> ● معرفی شخصیت اصلی و فرعی برای نوشتار ● آشکار شدن شخصیت‌ها اغلب از طریق ظاهر فیزیکی و کنش و گفت‌وگو و محیط و نماد ● کمک‌کردن افکار و رفتار شخصیت‌ها به معنای داستان ● بیان ظاهر فیزیکی اعمال، گفت‌وگو و نماد شخصیت‌ها ● معرفی نماد برای شخصیت‌ها ● رشد شخصیت در نگارش خلاق ● بیان کنش‌ها و واکنش‌های اشخاص داستان ● همخوانی با ویژگی‌های ذهنی و موقعیت اجتماعی شخصیت‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> ● در نوشتار معرفی شخصیت اصلی باید به‌وضوح اهداف، ویژگی‌ها و چالش‌های او را نشان دهد، درحالی‌که شخصیت فرعی با نقش حمایتی یا تضادی خود به عمق‌بخشیدن به داستان و پیشبرد آن کمک می‌کند (۱)، در نگارش خلاق بهتر است شخصیت‌ها اغلب از طریق ظاهر فیزیکی و کنش و گفت‌وگو و محیط و نماد آشکار شوند (۲)، بیان ظاهر فیزیکی اعمال، گفت‌وگو، نماد، افکار و رفتار شخصیت‌ها به معنابخشی داستان کمک می‌کند (۳ و ۶)، تقویت عمق معنایی نوشتار با معرفی نماد برای شخصیت‌ها (۷)، در نتیجه چالش‌ها و تجربیات داستان نویسنده خلاق رشد شخصیت‌ها را در داستان داشته باشد (۱۳)، پیشبرد روایت داستان با بیان کنش‌ها و واکنش‌های اشخاص داستان و کمک به خلاقانه‌کردن نوشتار، موقعیت‌های ترسیم‌شده (۱۴) در نوشتار خلاقانه با ویژگی‌های ذهنی و موقعیت اجتماعی شخصیت‌ها همخوانی داشته باشد (۱۷).
فضاسازی	<ul style="list-style-type: none"> ● توصیف فضا و محیط و زمان دقیق رخداد داستان ● خلق تصویر موقعیت ● ارتباط موقعیت با اتفاقی که قرار است در آن بیفتد ● استفاده از کلمه‌های عالی برای ایجاد تصویری واضح ● استفاده از کلمه‌ها و توصیف‌های قوی و واضح صحنه رخداد و رویداد ● به ترسیم درآوردن موقعیت رخداد و اتفاق ● ایجاد دنیایی زنده و پویا در ذهن مخاطب ● بیان مکان و زمان و محیطی که داستان در آن اتفاق می‌افتد ● جان‌بخشیدن به داستان با ترسیم صحنه 	<ul style="list-style-type: none"> ● توصیف دقیق جزئیات یک صحنه یا وضعیت خاص (۲) که خواننده را به راحتی به آنجا منتقل می‌کند، خلق تصویر موقعیت (۳)، توصیف دقیق و مرتبط موقعیت می‌تواند زمینه‌ساز احساسات و واکنش‌های شخصیت‌ها باشد و به خواننده این امکان را می‌دهد که به پیش‌بینی نتایج بپردازد (ارتباط موقعیت با اتفاقی که قرار است در آن بیفتد (۶)، با استفاده از حواس مختلف و روایت‌های جذاب، نویسنده می‌تواند احساس حضور و زندگی را در داستان القا کند (ایجاد دنیایی زنده و پویا در ذهن مخاطب (۱۲). بیان مکان و زمان و محیطی که داستان در آن اتفاق می‌افتد (۱۵) جان‌بخشیدن به داستان با ترسیم صحنه (۱۷).

جدول ۲. (ادامه)

ملاک	نشانه‌ها	نقل قول
به‌کارگیری آرایه ادبی	<ul style="list-style-type: none"> • بازنمایی رویدادها، شخصیت‌ها و عواطف • ارتباط با سبک‌شناختی زبان از جمله استعاره و تمثیل • استفاده از عناصری مانند رشد شخصیت، طرح داستان و تغزل کلمه‌ها برای به‌اشتراک‌گذشتن احساس نویسنده • به‌کارگیری فرهنگ ادبی • استفاده از آرایه‌های ادبی: رشد شخصیت، حس‌آمیزی، تشبیه، کنایه، اغراق، مراعات نظیر، هم‌خانواده، مجاز و استعاره 	<ul style="list-style-type: none"> • بررسی و تحلیل ویژگی‌های زبانی و بیانی در نوشتار که می‌تواند شامل انتخاب واژه‌ها، ساختار جملات و آرایه‌های ادبی باشد (۱۳) این ارتباط به نویسنده کمک می‌کند تا سبک منحصره‌فردی را ایجاد کند (۶) استفاده از آرایه‌های ادبی در نوشتار به غنای متن کمک می‌کند. این آرایه‌ها مانند رشد شخصیت، حس‌آمیزی، تشبیه، کنایه، اغراق، مراعات نظیر، تضاد، هم‌خانواده، مجاز و استعاره می‌توانند احساسات و تصویر زنده‌ای را منتقل کنند (۴ و ۷ و ۱۳). • استفاده از منابع، نمادها و اشارات ادبی که به غنای متن و ایجاد پیوند با آثار کلاسیک و معاصر که لایه‌های جدیدی به داستان اضافه می‌کند و خواننده را به تفکر وامی‌دارد (۸).
اصالت نگارشی	<ul style="list-style-type: none"> • زایش و آفرینندگی، منحصره‌فردبودن، خلق چیزی نو • ایده نوشتار از آن خود نویسنده • ایجاد نوشته‌ای بی‌همتا • تازگی و جدیدبودن نگارش • ابداع و نوآفرینی و استفاده جذاب از ایده‌ها • توانایی ایجاد چیزی جدید • دیدگاه خود نویسنده • استفاده جذاب از ایده‌ها و زبان نوشتار • ایده نوشتار از آن خود نویسنده • برآمده از ذهن نویسنده • نوشتار جدید • تازه و معاصر • توانایی تولید ارتباطات جدید 	<ul style="list-style-type: none"> • زایش و آفرینندگی (۱) منحصره‌فردبودن (۲) خلق چیزی نو (۳) ایده نوشتار از آن خود نویسنده است (۴) ایجاد نوشته‌ای بی‌همتا (۵) تازگی و جدیدبودن نگارش (۶) ابداع و نوآفرینی و استفاده جذاب از ایده‌ها (۷) توانایی ایجاد چیزی جدید و اینکه ایده نوشتار از آن خود نویسنده باشد (۹) استفاده جذاب از ایده‌ها و زبان نوشتار برآمده از ذهن او باشد از ویژگی‌های نگارش خلاقانه است (۱۱) برآمده از ذهن نویسنده باشد (۱۳) خلق نوشتاری جدید (۱۴) نگارش تازه و معاصر باشد (۱۵) توانایی تولید ارتباطات جدید (۱۵).
انعطاف‌پذیری	<ul style="list-style-type: none"> • تعداد ایده‌های اصلی که در نگارش خلاقانه در طول وقت زمان‌بندی شده ظهور می‌کند • گسترش ایده‌ها و سازمان‌دهی آن‌ها • کشف معانی جدید از طریق سازمان‌دهی ایده‌های متنوع • ساخت معانی جدید از طریق ایده‌پردازی‌های متعدد 	<ul style="list-style-type: none"> • با گسترش ایده‌ها و سازمان‌دهی آن‌ها خواننده به راحتی از یک مفهوم به مفهوم دیگر منتقل می‌شود (۱) و (۲) ایجاد ارتباطات تازه و جالب میان ایده‌ها که می‌تواند بینش‌های نو و تفکرات خلاق ایجاد کند (کشف معانی جدید از طریق سازمان‌دهی ایده‌های متنوع (۵) ترکیب و هم‌افزایی ایده‌های مختلف که به نتایج خلاقانه و بینش‌های نوین منجر می‌شود (ساخت معانی جدید از طریق ایده‌پردازی‌های متعدد (۶).

ملک	نشانگرها	نقل قول
بسط نگارش	<ul style="list-style-type: none"> ● زیباساختن مفهوم با جمع‌آوری جزئیات ● توصیف بیشتر هر ایده ● ارائه جزئیات رویداد یا فضا ● تفصیل ● توسعه نوشتار ● ترکیب کلمه‌ها برای ساخت معانی جدید و خارج از واقعیت ● ترکیب کلمه‌ها و حرف‌های اضافی و ساخت ترکیب‌های وصفی و اضافی که از قبل نبوده‌اند ● توسعه طرح‌های پیچیده و دوری از کلیشه‌ها ● اضافه‌شدن اطلاعات جزئی به داستان اصلی ● قابلیت تزئین و گسترش ایده‌های موجود که با جزئیات بسیار دیده شود ● فرایند آراستن یک ایده با افزودن جزئیات ● به‌کارگیری واژگان زیاد ● داشتن فرهنگ لغت غنی 	<ul style="list-style-type: none"> ● با کمک مواردی چون زیباساختن یک مفهوم با جمع‌آوری جزئیات (۲) توصیف بیشتر هر ایده (۳) ارائه جزئیات رویداد یا فضا (۴) تفصیل (۵) توسعه نوشتار (۶) ترکیب کلمات برای ساخت معانی جدید و خارج از واقعیت (۷) ترکیب کلمات و حروف اضافی و ساخت ترکیبات وصفی (۱۰) توسعه طرح‌های پیچیده و دوری از کلیشه‌ها (۱۱) اضافه‌شدن اطلاعات جزئی به داستان اصلی (۱۳ و ۱۴) فرایند آراستن یک ایده با افزودن جزئیات (۱۴) به‌کارگیری واژگان زیاد (۱۵) و داشتن فرهنگ لغات غنی می‌توان به درک بهتر نوشتار کمک کنند (۱۷).
سیالیت	<ul style="list-style-type: none"> ● قابلیت تغییر گروه، خانواده کلمه‌ها و دسته‌بندی‌ها در پاراگراف بعدی و منحصر به یک نوع ابداع‌نبودن ● تولید تعداد زیادی از اعتقادات و ایده‌ها در نوشتار ● استفاده از محتوا و جمله‌ها و کلمه‌های روان ● استفاده از جمله‌های قابل فهم 	<ul style="list-style-type: none"> ● قابلیت تغییر گروه، خانواده کلمات و دسته‌بندی‌ها در جملات و پاراگراف بعدی و منحصر به یک نوع ابداع‌نبودن از ویژگی‌های نگارش خلاقانه است (۲) ایجاد پیوند میان ایده‌ها و تولید تعداد زیادی از اعتقادات و ایده‌ها در نوشتار می‌تواند به غنای متن کمک کند (۳) استفاده از محتوا و جملات و کلمات روان به فهم بهتر متن (۶) و خلاقانه‌شدن آن کمک می‌کند تا جملات قابل فهم شوند (۷).
سازمان نوشتاری	<ul style="list-style-type: none"> ● رعایت جایگاه درست نهاد و اجزای گزاره به‌درستی ● استفاده از علامت‌های نگارشی درست ● رعایت فرمت و سبک صحیح نوشتاری ● پرهیز از جمله‌های بدون ساختار ● انسجام نوشتاری 	<ul style="list-style-type: none"> ● رعایت جایگاه درست نهاد و اجزای گزاره به‌درستی و استفاده از علامت‌های نگارشی درست در نوشتار اهمیت زیادی دارد (۱) زیرا باعث درک بهتر پیام می‌شود، برای تقویت انسجام و حرفه‌ای‌بودن متن رعایت فرمت و سبک صحیح نوشتاری لازم است (۳) جمله‌های نوشتار باید واضح و منسجم باشند تا پیام به‌درستی منتقل شود (پرهیز از جملات و بدون ساختار (۴) و ارتباط منطقی بین جملات و پاراگراف‌ها جهت درک بهتر نوشته‌ای منسجم به وجود می‌آورد (۱۸).

جدول ۲. (ادامه)

ملاک	نشانه‌ها	نقل قول
طرح نگارشی (طرح داستان)	<ul style="list-style-type: none"> پایان دادن مؤثر، حس کامل شدن در داستان ترکیب درست اجزای نوشتار وحدت هنری نوشتار چینش منطقی و به‌ترتیب کنش‌ها، رویدادها و صحنه‌ها عدم گنجاندن موارد نامربوط در طرح داستان کنار هم قرارگیری کنش‌ها، رویدادها و صحنه‌ها جهت معنادار شدن روابط علی میان آن‌ها توالی رویدادها و اتفاق‌ها شروع و پایان مناسب 	<ul style="list-style-type: none"> داستان باید به‌گونه‌ای مؤثر پایان داد که تمام خطوط اصلی روایت را جمع‌بندی کند و حس کامل شدن را به خواننده منتقل کند (۳) به‌طوری که پاسخ‌گوی سؤالات باقی‌مانده باشد و درعین‌حال فضایی برای تأمل و تفکر باقی بگذارد، برای پیشبرد داستان و انتقال مضامین ترکیب درست نوشتار لازم است (۴) من می‌گویم خلق یک تجربه‌ای یکپارچه و معنادار متأثر از وحدت هنری نوشتار است (۵) چینش منطقی و به‌ترتیب کنش‌ها، رویدادها و صحنه‌ها در داستان ضروری است (۶) عدم گنجاندن موارد نامربوط در طرح داستان اهمیت بالایی دارد (۱۱) زیرا می‌تواند تمرکز را از موضوع اصلی منحرف کند و خواننده را سردرگم کند. کنار هم قرارگیری کنش‌ها، رویدادها و صحنه‌ها جهت معنادار شدن روابط علی میان آن‌ها (۱۳) هر رویداد به‌طور طبیعی به رویداد بعدی منجر شود (۱۷) و تنش و پیشرفت داستان را حفظ کند، برای جذب خواننده داشتن شروع و پایان مناسب در داستان مهم است (۱۸).
جذابیت نگارشی	<ul style="list-style-type: none"> حل تضاد، مشکل یا پارادوکس در داستان خواننده را درگیر اتفاق یا رویداد داستان می‌کند ایجاد مسئله در داستان پرهیز از کلی‌نویسی 	<ul style="list-style-type: none"> ایجاد مفهومی عمیق و طرحی هیجان‌انگیز در داستان با ایجاد مسئله و حل آن تضاد، مشکل یا پارادوکس در داستان (۳ و ۱۰، ۲) از طریق توصیف دقیق و احساسی، ایجاد تعلیق و ارائه شخصیت‌های جذاب، خواننده را درگیر اتفاق یا رویداد داستان کند، شخصیت‌ها، مکان‌ها و احساسات به‌وضوح نشان داده شود و از کلی‌نویسی پرهیز شود (۷).

جدول ۳. فراوانی ملاک‌های نگارش خلاق

ملاک	شماره شرکت‌کنندگان (کدها)	فراوانی (n)	درصد (%)
خیال‌پردازی	P.۰۱، P.۰۲، P.۰۳، P.۰۷، P.۰۱۵	۵	۲۸٪
شخصیت‌پردازی	P.۰۱، P.۰۲، P.۰۳، P.۰۶، P.۰۷، P.۰۱۳، P.۰۱۴، P.۰۱۷	۸	۴۴٪
فضاسازی	P.۰۲، P.۰۳، P.۰۶، P.۰۷، P.۰۹، P.۰۱۱، P.۰۱۲، P.۰۱۵، P.۰۱۷	۹	۵۰٪
به‌کارگیری آرایه ادبی	P.۰۴، P.۰۶، P.۰۷، P.۰۸، P.۰۱۳	۵	۲۸٪
اصالت نگارشی	P.۰۱، P.۰۲، P.۰۳، P.۰۴، P.۰۵، P.۰۶، P.۰۷، P.۰۹، P.۰۱۱، P.۰۱۳، P.۰۱۴، P.۰۱۵، P.۰۱۷، P.۰۱۸	۱۵	۸۳٪

جدول ۳. (ادامه)

ملاک	شرکت‌کنندگان (کدها)	فراوانی (n)	درصد (%)
انعطاف‌پذیری	P.۰۱, P.۰۲, P.۰۵, P.۰۶	۴	۲۲٪
بسط‌نگارشی	P.۰۲, P.۰۳, P.۰۴, P.۰۵, P.۰۶, P.۰۷, P.۰۱۰, P.۰۱۱, P.۰۱۳, P.۰۱۴, P.۰۱۵, P.۰۱۷	۱۲	۶۷٪
سیالیت	P.۰۲, P.۰۳, P.۰۶, P.۰۷	۴	۲۲٪
سازمان‌نوشتاری	P.۰۱, P.۰۳, P.۰۴, P.۰۱۸	۴	۲۲٪
طرح‌نگارشی	P.۰۳, P.۰۴, P.۰۵, P.۰۶, P.۰۱۱, P.۰۱۳, P.۰۱۷, P.۰۱۸	۸	۴۴٪
جذابیت‌نگارشی	P.۰۱, P.۰۲, P.۰۳, P.۰۷	۴	۲۲٪

ملاک اول: خیال‌پردازی^{۶۹}

رؤیاداشتن یا به قول برخی دیگر، خیال‌پردازی یکی از سازوکارهای دفاعی بدن ماست که اگر بجا و درست استفاده شود می‌تواند مفید و کارآمد باشد؛ اما اگر نادرست استفاده شود و با عملکرد عادی زندگی ما تداخل پیدا کند مخرب می‌شود؛ مانند مواقعی که گریه می‌کنیم، خشمگین می‌شویم یا دچار هر هیجان دیگری می‌شویم. رؤیای‌پردازی یا خیال‌پردازی حالتی از ذهن است که توجه ما را از کاری که به‌صورت فیزیکی یا ذهنی در حال انجام آن هستیم منحرف و به چیز دیگری مشغول می‌کند. این رویداد ممکن است درباره اتفاقاتی در گذشته، حال یا حتی آینده ما باشد. تخیل خلاقانه از برجسته‌ترین ویژگی‌های ذهن انسان است که به فرد امکان می‌دهد تا از چارچوب واقعیت‌های موجود فراتر برود و ایده‌ها، تصویرها یا روایت‌های نو و بدیعی خلق کند. تفاوت اصلی تخیل خلاقانه با تخیل عادی در این است که در تخیل عادی، فرد به بازسازی تجربه‌ها یا افکار گذشته می‌پردازد، در حالی که تخیل خلاقانه از آن تجربه‌ها سکوی پرتابی برای خلق مفاهیم کاملاً جدید و اصیل می‌سازد. این نوع تخیل پایه‌گذار نوآوری و خلاقیت است و نقش اساسی در پیشرفت‌های هنری، علمی و همچنین در فرایندهای پیچیده حل مسئله دارد. تخیل خلاقانه، به‌ویژه در زمینه‌هایی که به تفکر نوآورانه نیاز است اهمیت بسزایی دارد و ابزار قدرتمندی برای شکوفایی استعدادها و یافتن راه‌حل‌های جدید و کاربردی در موقعیت‌های مختلف محسوب می‌شود. این ویژگی به چهار نشانگر اشاره دارد؛ از جمله «ایجاد رویداد تخیلی» و «ترسیم رویداد غیرمنتظره در جهان». در ادامه بخشی از روایت‌های مرتبط با مشارکت‌کنندگان آورده شده است:

«در واقع تفکر بی‌قیدوشرط و آزاد و بدون پیش‌زمینه قبلی و بدون در نظر گرفتن زمان و مکان راجع به موضوعات غیرواقعی و خارج از قوه واقع‌نگاری در نوشته‌های دانش‌آموزان ابتدایی مشهود است. به نظر گمان‌پنداشتن شخصیت‌ها درباره آینده می‌تواند تعلیق و پیچیدگی روایت را تقویت کند.»

ملاک دوم: شخصیت‌پردازی^{۷۰}

در نگارش علمی، این ویژگی به پرداختن به امیال، دغدغه‌ها و اتفاقات شخصیت‌های داستان اشاره دارد که باید بتواند حوادث پی‌درپی و جذابی را در داستان خلق کند. کیفیت شخصیت‌های اثر داستانی تعیین‌کننده کیفیت کلی داستان است. برای این ملاک هشت نشانگر به‌دست‌آمده که می‌توان از آن‌ها به مواردی مانند «معرفی شخصیت اصلی و فرعی برای نوشتار»، «توصیف ظاهر، اعمال و گفت‌وگوی شخصیت‌ها و نمادین بودن آن‌ها» و «بیان کنش‌ها و واکنش‌های اشخاص داستان» اشاره کرد. در ادامه، بخشی از روایت‌های شرکت‌کنندگان ارائه شده است:

«به نظر من، نویسنده خلاق می‌کوشد به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم با شرح رفتار، خواسته‌ها، تمایلات، کنش‌ها و واکنش‌های اشخاص داستان نسبت به موضوعات متفاوت به خواننده در درک شخصیت آن‌ها یاری نماید، آنچه به داستان معنا می‌دهد، حضور شخصیت‌های اصلی و فرعی یا افرادی در آن است که نقش‌هایی را برای رساندن مفهوم داستان یا موضوع نگارش بر عهده دارند. نویسنده خلاق می‌کوشد موضوع داستان را با شروع گفت‌وگویی از زبان شخصیت‌ها و یا به‌صورت ندای درونی آن جلوه کند یا شرح دهد و این شخصیت‌ها می‌توانند در قالب انسان باشند و یا موجودات غیرزنده در اعمال انسانی خود ظهور کنند جریان داستان را پیش ببرند. اکثر اوقات این شخصیت‌پردازی در نوشته‌های خلاق رخ می‌دهد.»

ملاک سوم: اصالت نگارشی

منظور از این ملاک، توانایی نویسنده خلاق در تولید طرح‌ها، ایده‌ها و مفاهیم نوشتاری جدید است که پیش از این به ذهن هیچ نویسنده‌ای خطور نکرده است. در واقع، نویسنده اثری منحصر به خود ارائه می‌دهد و از هرگونه تقلید و کپی‌برداری پرهیز می‌کند. توانایی تفکر به شیوه‌ای غیرمتداول و خلاف عادت‌های رایج به معنای ابتکاری است بر ارائه پاسخ‌های غیرمعمول، شگفت‌آور و هوشمندانه که در مسائل تمرکز دارد. این نوع تفکر، راه‌حلی نو و خلاقانه ارائه می‌دهد که فراتر از روش‌های مرسوم و پیش‌بینی شده است. آنچه نویسنده خلاق می‌نویسد منحصر به ذهن خود اوست و پیش از او نگاشته نشده است. برای شناسایی و سنجش این ملاک ۱۵ نشانگر نظیر «خلق چیزی نو»، «منحصربه‌فرد بودن» و «خلق نوشته‌ای بی‌همتا» شناسایی و دسته‌بندی شد. در ادامه بخش‌هایی از روایت‌های مرتبط با مشارکت‌کنندگان ارائه می‌شود:

«ببینید نگارش خلاق در واقع می‌تواند هر نوع نوشته‌ای باشد که فراتر از قلمروهای سنتی نگارش معمولی، حرفه‌ای، دانشگاهی یا فنی باشد. هیچ قرارداد استناداردی ندارد و از طیف وسیعی از عناصر در کار دستی خود استفاده می‌کند تا آن را جدید، تازه و معاصر نگه دارد.»

«دانش‌آموزان تشویق می‌شوند که متفاوت فکر کنند، منحصر به فرد کار کنند و شیوه‌هایی را انجام می‌دهد که به توسعه مهارت‌های حل مسئله آن‌ها برای حل مسائلی که قبلاً با آن‌ها برخورد نکرده‌اند کمک می‌کند. تازگی و جدید بودن نگارش و حتی موضوع آن، انتخاب و ایده خود نویسنده همه‌جانبه‌نگر باشد و نویسنده سعی کند به همه ابعاد و ویژگی‌های موضوع انتخاب شده بپردازد.»

ملاک چهارم: انعطاف‌پذیری

منظور از این ملاک ایجاد تنوع و شکل‌دهی به دیدگاه‌های متعدد در نوشتار خلاقانه است. این نوع نوشتار به توانایی تفکر از زوایای مختلف برای حل مسائل جدید اشاره دارد. تفکر انعطاف‌پذیر الگوهای نوینی برای اندیشیدن طراحی می‌کند و به نویسنده اجازه می‌دهد تا ایده‌ها و راه‌حل‌های خلاقانه‌تری را ارائه دهد. دیدگاه‌ها و ژانرهای مختلف به کاررفته در نوشته‌های دانش‌آموزان، علاوه بر اصالت، انعطاف‌پذیری را نیز آشکار می‌کنند. انعطاف‌پذیری توانایی اتخاذ دیدگاه‌های مختلف یا چندگانه تعریف می‌شود (کارتر، ۲۰۰۴). به بیان فنگ و همکاران (۲۰۲۰)، انعطاف‌پذیری نشان‌دهنده عملکردی برای پذیرش متنوع یا دیدگاه‌های متعدد است. همچنین تسکی (۲۰۲۱) واژه انعطاف‌پذیری را «منظم و به‌راحتی خم شدن» معنا می‌کند. هنگامی که نویسندگان باید افکارشان را درباره چیزی شناخته‌شده و منظم تغییر دهند می‌توانند ایده‌های خلاقانه‌ای پیدا کنند که جدید، عجیب و شگفت‌انگیز است. نویسندگان خلاق از افکار منعطف در آثار خلاقانه خود بهره می‌برند. این ویژگی دربرگیرنده چهار نشانگر است که عبارت‌اند از: «تعداد ایده‌های اصلی که در نگارش خلاقانه در وقت زمان‌بندی شده ظهور می‌کند»، «گسترش ایده‌ها و سازمان‌دهی آن‌ها»، «کشف معانی جدید از طریق ایده‌پردازی‌های متعدد» و «ساخت معانی جدید از طریق ایده‌پردازی‌های متعدد». در ادامه بخشی از روایت‌های مشارکت‌کنندگان ارائه شده است:

«در نوشته‌های دانش‌آموزان دیده می‌شود که به‌صورت فرایندی به ساخت صحنه‌ها و فضاها و ژانرهای خلاقانه متعدد و مرتبط به هم می‌پردازند و به کشف معانی جدید از طریق سازمان‌دهی ایده‌های متنوع مثل یک داستان علمی تخیلی رویدادهای اصیل به‌صورت پشت‌سر هم رخ می‌دهند.»

ملاک پنجم: بسط نگارشی

این به معنای افزودن جزئیات و توصیف گسترده موضوعات داستان است که با این کار نویسنده مطالب را برای خواننده واضح‌تر و قابل‌فهم‌تر می‌کند. بسط توانایی توجه به جزئیات در حین انجام فعالیت است. به نویسندگان کمک می‌شود افکار خود را گسترش دهند و آن‌ها را از طریق فرایند نگارش بیان کنند (گووندر و آرنود - مورنو، ۲۰۲۱). بسط اضافه‌شدن اطلاعات جزئی به داستان اصلی است

(سیتوروس و مسریاتی، ۲۰۱۶). اندیشه بسط‌یافته به همه جزئیات لازم طرح می‌پردازد و چیزی را از قلم نمی‌اندازد. برای شناسایی این ملاک سیزده نشانگر شناسایی شده است؛ مانند «اضافه‌شدن اطلاعات جزئی به داستان اصلی»، «قابلیت تزئین و گسترش ایده‌های موجود»، «فرایند آراستن ایده با افزودن جزئیات»، «تفصیل» و «توسعه نوشتار».

«دانش‌آموزان در داستان‌های خود مفروضاتی را مطرح می‌کردند، ایده‌های خود را با استفاده از تخیلات خود گسترش می‌دادند و تخیلات خود را از طریق مهارت‌های شرح و بسط اجرا می‌کردند. تفصیل روشی برای زیباساختن یک مفهوم با جمع‌آوری جزئیات است.»

ملاک ششم: فضاسازی نگارشی^{۷۲}

منظور از این ملاک این است که فضا در داستان، حالت یا برداشت ما از زمان و مکانی است که صحنه‌ها و اتفاقات در آن رخ می‌دهد. وقتی درباره فضاسازی در داستان صحبت می‌کنیم به این معناست که باید زمان و مکانی که داستان در آن اتفاق می‌افتد (دنیای داستان) را به‌گونه‌ای برای خواننده به تصویر بکشیم که حالتی خاص از صحنه در ذهنش مجسم شود. صحنه‌پردازی در داستان بیانگر مکان، زمان و محیطی است که «عمل داستانی» در آن به وقوع می‌پیوندد. در واقع، فضاسازی به داستان جان می‌بخشد و در کنار شخصیت‌پردازی وقایع و رخدادها را برای خواننده ملموس و قابل درک می‌کند. این ویژگی شامل هشت نشانگر است: «استفاده از کلمه‌های عالی برای ایجاد تصویری واضح»، «کلمه‌ها و توصیف‌های قوی و واضح در سراسر نوشتار»، «ترسیم موقعیت رخداد»، «ایجاد دنیای زنده و پویا در ذهن مخاطب»، «بیان مکان، زمان و محیطی که داستان در آن اتفاق می‌افتد» و «جان‌بخشیدن به داستان با ترسیم صحنه». در ادامه، بخشی از روایت‌های مشارکت‌کنندگان آورده شده است:

«به نظر من فضا در داستان موقعیتی است که جزئیات رخداد یا رویداد با ذکر موقعیت محیط و رنگ و فضای نوشته در حقیقت همان اتمسفر و جوی است که بر داستان شما حاکم است. نوشته شما می‌تواند فضایی ترسناک، وهم‌آلود یا حتی درام باشد. با توجه به نوع جوی که داستان در آن قرار دارد نویسندگان فضاسازی در داستان را انجام می‌دهند. در داستانی که نویسنده می‌نگارد فضایی را به تصویر می‌کشد تا خواننده را جذب کند یا جذب موضوع داستان کند. این است که مکانی را که واقعه داستان در آن رخ می‌دهد با شرایطی مثل ذکر دقیق موقعیت جغرافیایی، شرایط جوی، آب و هوایی، میزان دوری و نزدیکی آن با سایر موقعیت‌ها و مکان‌های داستان یا بیان ویژگی‌هایی مانند جنس، رنگ، ضخامت، تناسب آن با افرادی که در آن محیط یا محل زندگی می‌کنند یا به آن مکان رفت‌وآمد می‌کنند، تناسب آن با مکان رخداد داستان (حال، گذشته، آینده)، تناسب آن با شخصیت‌های داستان، شرح شرایط جوی رخداد داستان، جمعیت حاضر در محل واقعه، ویژگی‌های افراد حاضر، رخداد آن در زمین، فضا، جنگل، دریا و... را ذکر می‌کند.»

«من می‌گویم در نگارش خلاقانه محیط اصلی و پیرامون موضوع داستان توسط نویسنده جوری ترسیم شود که برای وی قابل فهم و تصور باشد. این محیط به خواننده در درک وقایع داستان کمک شایانی می‌کند.»

ملاک هفتم: به‌کارگیری آرایه ادبی در نگارش

در واقع این ویژگی به‌کارگیری فرهنگ ادبی و آرایه‌های ادبی توسط نویسنده را نشان می‌دهد. برای شناسایی این ملاک پنج نشانگر معرفی شده است: «تغزل کلمه‌ها برای به‌اشتراک گذاشتن احساسات نویسنده»، «بازنمایی تخیلی عواطف، رویدادها، شخصیت‌ها و عواطف» و «ارتباط با سبک شناختی زبان که شامل مواردی چون استعاره و تمثیل است». در ادامه بخشی از روایت‌های مشارکت‌کنندگان ارائه شده است:

«به دیدگاه من برای مفهوم خلاقیت نگارشی دانش‌آموز می‌تواند در نوشته خودش از تمام زیبایی‌ها و آرایه‌های ادبی استفاده نماید و مفهوم و منظور خودش را در نوشته به کار ببرد. هرچه که آراسته و مزین باشد از ارزش زیبایی‌شناختی بالایی برخوردار است، از آراستن یک فضا و واقعیت گرفته تا آراستن یک متن با طرح نوشتار با اصول آرایه‌نویسی آن، یا همان فرهنگ ادبی که دانش‌آموزان از کودکی تا بزرگسالی می‌آموزند.»

ملاک هشتم: سیالیت^{۷۳}

سیالیت به مهارت در خلق مطالب روان و قابل فهم و به توانایی برقراری ارتباط معنادار بین اندیشه و بیان اشاره دارد. این ویژگی به نویسندگان امکان می‌دهد تا راه‌حل‌های متعدد و قابل فهمی برای مسئله‌ای واحد ارائه کنند. به عبارت دیگر، سیالیت به کمیت پاسخ‌های فرد به مسئله‌ای مرتبط است که به خواننده در درک بهتر نوشتار کمک می‌کند. سیالیت در استعداد نگارش عنصر مهمی است. نویسندگان روان و مسلط از ایده‌ها و محتوای واژگان استاندارد استفاده می‌کنند (پابلو و لاساتن، ۲۰۱۸). مهم‌تر از همه، گوش دادن خوب نویسنده را به‌سوی سیالیت بالاتر سوق می‌دهد (هسو و لیو، ۲۰۲۱). این ویژگی مبتنی بر این عقیده است که کمیت پاسخ‌ها موجب دگرگونی کیفیت می‌شود. برای شناسایی این ملاک می‌توانیم از چهار نشانگر نظیر «استفاده از محتوا و جمله‌ها و کلمه‌های قابل فهم و روان» استفاده کنیم. در ادامه بخشی از روایت‌های شرکت‌کنندگان ارائه شده است:

«من می‌گویم نگارش خلاق به تسلط بسیار خوب، مهارت‌های تفکر و سواد زبانی نیاز دارد. روان‌نویسی عنصر مهمی در استعداد نگارش است و یکی از ویژگی‌های افراد خلاق داشتن توانایی پاسخ‌های متعدد و قابل فهم و روان به مسائل حل نشده است، در واقع مقدار ایده‌هایی است که ذهن از نظر کمی می‌تواند تولید کند.»

ملاک نهم: سازمان نوشتاری^{۷۴}

منظور از سازمان نوشتاری این است که نویسندگان خلاق باید به اصول اساسی جمله‌نویسی و رعایت علائم نگارشی تسلط داشته باشند و دایره لغاتی که به کار می‌برند املای درستی داشته باشد. بخش مهمی از قواعد نگارش فارسی به کاربرد درست و مناسب علائم نگارشی اختصاص دارد. برای شناسایی این ملاک پنج نشانگر از جمله «انتخاب کلمه و املای درست»، «پیوستگی معنایی جمله‌ها» و «رعایت علائم نگارشی» انتخاب شد. در ادامه بخشی از روایت‌های مشارکت‌کنندگان ارائه شده است:

«رعایت دستورات زبان، استفاده مناسب از علامت‌های دستوری و... از جمله نکاتی هستند که حتماً باید به آن‌ها توجه کرد. در نظر داشته باشید که شما باید با نوشته خود با مخاطب حرف بزنید. پس به مکث‌ها و هیجان‌های متنی که می‌نویسید همانند حرف‌زدنتان اهمیت دهید.»

«من می‌گویم در یک نوشتار علائم نگارشی باید در مکان و جایگاه مناسب خود مورد استفاده قرار بگیرند، چرا که تأثیر بسیار زیادی روی مفهوم و معنای جمله‌ها دارند. قواعد نگارشی در تعیین کیفیت یک محتوای متنی تأثیر بسیار زیادی دارند. رعایت این قواعد متن را خواناتر و رساتر می‌کنند، همچنین در کمک به مخاطب برای درک آسان‌تر نقش مهمی دارد. یک نویسنده حرفه‌ای باید بر تمامی این قواعد مسلط باشد و در محتواهای خود آن‌ها را به کار ببرد.»

ملاک دهم: طرح^{۷۵} نگارشی

آنچه در داستان‌نویسی اهمیت دارد مفهوم کنترل طرح است؛ زیرا نوشتار خلاق نوشتاری هوشمندانه است که به تدریج فرایندی را خلق می‌کند که این فرایند با کشف و شهود همراه است. بنابراین، این کشف و شهود در ساحت خاصی صورت می‌گیرد. نویسنده هدایتگری است که در حین نگارش داستان پیوندی زیبا بین خود و راوی برقرار می‌کند و فرایند نگارش را ادامه می‌دهد. او همواره به این نکته توجه دارد که چگونه مرحله به مرحله نگارش را کنترل کند تا بتواند آن ساختار هنرمندانه را به دست آورد و در داستان لحاظ کند. برای شناسایی این ملاک هشت نشانگر شناسایی شده است؛ از جمله: «پایان دادن مؤثر و ایجاد حس کامل شدن در داستان»، «چینش منطقی و ترتیب کنش‌ها، رویدادها و صحنه‌ها»، «کنار هم قرارگیری کنش‌ها، رویدادها و صحنه‌ها برای معنادار شدن روابط علی میان آن‌ها» و «توالی رویدادها و اتفاقات». در ادامه بخشی از روایت‌های مشارکت‌کنندگان ارائه می‌شود:

«آنچه در وهله اول توجه خواننده را به یک نوشتار جذب می‌کند شروع مناسب و جذاب آن است که با برنامه‌ریزی مناسب نویسنده در فرایندی پیوسته، آن طرح پیش‌رو و هدفمند باشد که خواننده نوشته را دنبال کند چون می‌داند قرار است یک اتفاق یا رویدادی مهمی رخ دهد و بیشتر خواننده را کنجکاو می‌کند و بخش‌های داستان تماماً به هم مرتبطند و جملات و کلمات متفرقه و خارج از موضوع که چارچوب نگارش را به هم بزند در آن کم دیده می‌شود.»

ملاک یازدهم: جذابیت نگارشی

منظور از این ملاک این است که نوشتار برای خواننده جذاب باشد و از جمله یا پاراگراف اول توجه او را جلب کند. این جذابیت سبب می‌شود که خواننده متن را ادامه دهد و به آرامش ذهنی، که روح کمال‌گرایش می‌طلبد، دست یابد. مصاحبه‌شوندگان برای این ملاک سه نشانگر مانند «جلب‌توجه خواننده»، «ارتباط با احساسات خواننده» و «ایجاد آمیزه‌ای احساسی» و همچنین «حل تضاد، مشکل یا پارادوکس در داستان» ارائه داده‌اند. در ادامه، بخشی از روایت‌های مشارکت‌کنندگان ارائه می‌شود:

«به نظرم تازگی و جدید بودن نگارش و حتی موضوع آن، انتخاب و ایده خود نویسنده همه‌جانبه‌نگر باشد و نویسنده سعی کند به همه ابعاد و ویژگی‌های موضوع انتخاب‌شده بپردازد، از کلی‌نویسی بپرهیزد، اطلاعات و معلومات خواننده را افزایش دهد. نوشته جامع و مانع باشد و باعث خستگی و کسالت خواننده یا شنونده نشود و خواننده را به وجد بیاورد.»

بحث و نتیجه‌گیری

وقتی افراد به‌صورت خلاقانه می‌نویسند باید به آن‌ها اجازه داده شود که آزادانه از تخیل خود استفاده کنند. در نگارش خلاق، دانش‌آموزان می‌توانند از توانایی‌های زبانی خود بهره‌برداری کرده و از آنچه در ارتباط شفاهی می‌توانند انجام دهند فراتر رفته و خود را عمیق‌تر بیان کنند. به گفته متخصصان، دانش‌آموزان ابتدایی ایران از نظر سطح نگارش خلاقانه در وضعیت مطلوبی نیستند. چهار ویژگی مهم در سطح نوشتار خلاق اصالت، روانی، انعطاف‌پذیری و بسط است. در صورت بی‌توجهی به این مسائل، وضعیت نامساعد در بروز استعدادهای نویسندگی خلاق ادامه خواهد داشت. این پژوهش با هدف شناسایی ملاک‌ها و نشانگرهای خلاقیت نگارشی دانش‌آموزان انجام شد و یافته‌ها به شناسایی ۸۰ نشانگر و ۱۱ ملاک منجر شد. با مصاحبه‌هایی که در این پژوهش انجام شد بیشتر متخصصان بر ملاک «اصالت نگارش» تأکید داشتند که شامل نشانگرهای متعددی از جمله «خلق چیزی نو»، «منحصربه‌فرد بودن» و «ایجاد نوشته‌ای بی‌همتا» بود. این نتیجه با نظر شیردل و همکاران (۱۴۰۲) همخوانی دارد که معتقد است از ویژگی‌های مهم نگارش علمی دانشگاهی اصالت آن است. در صورت بی‌توجهی به این بحث عواقبی مانند ادامه وضعیت نامساعد فعلی در زمینه نگارش علمی دامن‌گیر فضای دانشگاهی خواهد شد.

در جایگاه بعدی، از لحاظ میزان توجه مصاحبه‌شوندگان، ملاک «بسط نگارشی» قرار گرفت و برای آن نشانگرهایی مانند «ارائه جزئیات رویداد یا فضا» عنوان شد. این نیز با پژوهش جعفری (۱۴۰۱) همخوانی دارد که در مطالعه خود به نقد سرفصل درس

نگارش خلاق در دانشگاه فرهنگیان پرداخته است. علاوه بر این، ملاک «فضاسازی» نیز با اهمیت زیادی همراه بود که برای آن نشانگرهایی مانند «استفاده از کلمه‌های قوی برای ایجاد تصویری واضح»، «کلمه‌ها و توصیف‌های قوی و واضح در سراسر نوشتار»، «ترسیم موقعیت رخداد» و «ایجاد دنیای زنده و پویا در ذهن مخاطب» مطرح شدند. ملاک دیگری که مطرح شد «طرح نگارشی» بود که عبارت بود از نشانگرهایی مانند «پایان مؤثر و ایجاد حس کامل شدن در نوشتار»، «کنار هم قرارگیری کنش‌ها، رویدادها و صحنه‌ها جهت معنادار شدن روابط علی میان آن‌ها»، «توالی رویدادها و اتفاقات» و «وحدت هنری نوشتار». همچنین، ملاک «شخصیت‌پردازی» با نشانگرهایی نظیر «بیان کنش‌ها و واکنش‌های اشخاص داستان» بیان شد. این سه ملاک با یافته‌های پژوهش واعظی و رضائی (۲۰۱۹) در عنوان توسعه روبریک برای اندازه‌گیری خلاقیت نگارشی همسوست. ملاک «به‌کارگیری آرایه‌های ادبی» در این پژوهش مطرح شد و نشانگر آن «بازنمایی تخیلی عواطف، رویدادها و شخصیت‌ها» بود. این موضوع با پژوهش تاجیکی و موسی‌پور (۱۴۰۰) مرتبط است که در نتایج خود بیان کرده‌اند: نگارش خلاق: الف: رسمیت یادگیری نگارش را کاهش می‌دهد و در نتیجه به یادگیرندگان انگیزه می‌دهد؛ ب: در هنگام نگارش خلاقانه فراگیران تشویق می‌شوند احساسات و افکار خود را بیان کنند که معمولاً در محیط‌های کلاسی درباره آن بحث نمی‌شود. علاوه بر این، ملاک «خیال‌پردازی» با نشانگرهای «ایجاد رویداد تخیلی» و «ترسیم رویداد غیرمنتظره در جهان» همسو و مرتبط است. ملاک «سیالیت» از لحاظ میزان توجه مصاحبه‌شوندگان در جایگاه بعدی قرار گرفت و برای آن نشانگری نظیر «استفاده از محتوا و جمله‌ها و کلمه‌های قابل فهم و روان» مطرح شد. این با نظر حسنلو و محمودی (۱۳۸۸) هم‌راستا است که معتقدند ارائه موسیقی بر تقویت سیالیت، از ملاک‌های خلاقیت نوشتاری، تأثیرگذار است. ملاک دیگری که در کنار «سیالیت» مطرح شد «انعطاف‌پذیری» بود که با پژوهش جمیل و ماهامود^{۷۴} (۲۰۱۷) همسوست که هدفش تأثیر راهبردهای انعطاف‌پذیری و روانی در توسعه مهارت‌های نوشتاری خلاق در زبان انگلیسی است. ملاک «جذابیت نگارشی» نیز بررسی شد و نشانگرهای آن با مقاله شیردل و همکاران (۱۴۰۲) همخوانی دارد که به شناسایی نظام نشانگرهای سنجش کیفیت جذابیت نگارشی در نگارش علمی دانشگاهی پرداخته است.

در این پژوهش تلاش شد ملاک‌ها و نشانگرهای خلاقیت نگارشی دانش‌آموزان از طریق مصاحبه‌های دقیق با معلمان و متخصصان حوزه نگارش و خلاقیت شناسایی و معرفی شوند. یکی از محدودیت‌های این مطالعه، فقدان چندسویه‌سازی داده‌ها و تقاطع‌گیری داده‌ها مبتنی بر اسناد و ادراک و نظرات تخصصی افراد بوده است و محوریت داده‌های

گردآوری‌شده بر اساس تجربه‌های زیسته معلمان موفق در حوزه نگارش دانش‌آموزی و نظرات تخصصی کارشناسان بوده است؛ بنابراین استفاده تکمیلی از اسناد مرتبط پیشنهاد می‌شود. به‌طور کلی و با توجه به اهمیت بالای خلاقیت و پرورش آن در نگارش دانش‌آموزان دوره ابتدایی انجام این پژوهش اهمیت فراوانی داشت. پژوهش‌های متعددی در دنیا در حوزه خلاقیت و نگارش خلاقانه در سطح دانشگاهی انجام شده؛ اما در حوزه دانش‌آموزان دوره ابتدایی و توجه به استعداد آن‌ها نسبتاً کم کار شده است. همچنین در کشور ما نیز، چه در دوره‌های دانشگاهی و چه در دوره‌های ابتدایی و متوسطه، به حوزه خلاقیت نگارشی کم‌توجهی شده است. در ادامه مبتنی بر یافته‌های پژوهش و خلأهای محتوایی در این حوزه پیشنهادهایی در دو سطح کاربردی و پژوهشی ارائه می‌شود:

پیشنهادهای کاربردی

۱. برگزاری دوره‌های آموزشی برای ترکیب واقعیت و تخیل در نوشتار به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا رویدادهای تخیلی را بهتر و با جزئیات بیشتر خلق کنند؛
۲. پیشنهاد مطالعه آثار منظوم و منثور شاعران و نویسندگان معروف ایرانی مانند حافظ، سعدی، مولانا، و نثرهایی چون آثار سعدی به‌ویژه برای تقویت دانش‌آموزان در استفاده از آرایه‌های ادبی؛
۳. تشویق به تفکر آزاد و بدون محدودیت به دانش‌آموزان کمک می‌کند ایده‌های نو و خلاقانه‌ای برای نوشتار خود ایجاد کنند؛
۴. برگزاری اردوهای تفریحی و مشاهده فیلم‌های مستند و علمی به دانش‌آموزان در تقویت مهارت‌های فضاسازی کمک می‌کند؛ زیرا آن‌ها می‌توانند از مشاهدات خود در نوشته‌هایشان استفاده کنند؛
۵. با اجرای نمایش و نمایش‌نامه‌خوانی در کلاس دانش‌آموزان یاد می‌گیرند چگونه شخصیت‌ها را به شکلی عمیق‌تر و واقعی‌تر پردازش کنند؛
۶. با تشویق دانش‌آموزان به نوشتن آزادانه و بدون نگرانی درباره درست یا غلط بودن جمله‌هایشان مهارت تولید ایده‌های پیوسته و بدون وقفه در آن‌ها تقویت می‌شود؛
۷. تمرین تصویرسازی با بهره‌گیری از جزئیات حسی (شنوایی، بویایی، چشایی) در نوشتار به دانش‌آموزان کمک می‌کند نوشته‌های جذاب‌تری خلق کنند؛
۸. ارائه داستان با مقدمه‌ای مشخص و درخواست از دانش‌آموزان برای نوشتن چند پایان متفاوت مهارت انعطاف‌پذیری ذهنی و تنوع در داستان‌پردازی را تقویت می‌کند؛
۹. تأکید بر اصول صحیح نگارشی، به‌کارگیری علائم نگارشی مناسب و داشتن ساختاری منظم (شروع، بدنه و پایان) باعث می‌شود دانش‌آموزان نوشته‌های

منسجم‌تری تولید کنند؛

۱۰. در مدارس کشور دوره‌هایی برای آشنایی با ویژگی‌های خلاقیت نگارشی در زنگ انشا ابتدا برای معلمان و سپس دانش‌آموزان برگزار شود و تأثیر آن‌ها ارزیابی شود؛
۱۱. دوره ضمن خدمت در رابطه با نگارش خلاقانه برای معلمان تدوین شود؛
۱۲. در ابتدای سال تحصیلی ضعف‌های دانش‌آموزان در نگارش از طریق برگزاری جلسه‌های انشا شناسایی شود و معلمان در تلاش برای رفع این ضعف‌ها باشند؛
۱۳. برنامه‌های نگارش خلاق برای بهبود مهارت‌های نوشتاری دانش‌آموزان سازمان‌دهی شود. انواع مختلفی از فعالیت‌ها را می‌توان در این برنامه‌ها گنجاند. این فعالیت‌ها می‌توانند با داستان‌ها، شعرها، خاطره‌ها و غیره تلفیق شوند. آموزش این انواع ادبی باعث توسعه در زمینه‌های سازمان‌دهی، سیالیت، انتخاب واژه و قواعد خواهد شد؛
۱۴. باید دانش‌آموزان را به خواندن کتاب‌هایی در انواع مختلف ادبی تشویق کرد. اطلاعات مفهومی درباره کیفیت این انواع ادبی تأثیر مثبتی در رشد مهارت‌های نوشتاری آن‌ها خواهد داشت؛
۱۵. اشتراک‌گذاری تجربه‌های کتاب‌خوانی در گروه‌های کوچک و بزرگ به بحث‌ها و شیوه‌های نگارشی پربار منجر می‌شود؛
۱۶. می‌توان گروه‌های متفاوت تشکیل داد تا دانش‌آموزانی که مهارت‌های نوشتاری لازم را ندارند بتوانند با افرادی که مهارت‌های نوشتاری پیشرفته دارند کار کنند.

پیشنهادهای پژوهشی

۱. پژوهشگران و نگارندگان عرصه نگارش باید برای خلاقیت در نگارش اولویت قائل شوند و ابعاد مختلف این موضوع را طراحی کنند؛
۲. با توجه به ملاک «اصالت نگارشی» و نشانگرهای آن، که در این پژوهش مطرح شد، پژوهشگران باید راه‌های افزایش اصالت نگارشی را واکاوی کنند؛
۳. با توجه به نتایج این پژوهش ابزاری برای اندازه‌گیری خلاقیت نگارشی ابداع و نگارش‌های دانش‌آموزان به کمک آن اندازه‌گیری شود؛
۴. پژوهش‌های مروری منظم و جامع بر مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های علمی از منظر خلاقیت نگارشی اجرا شود؛
۵. با توجه به ضرورت آموزش نگارش، جدای از کتاب نگارش کتابی با عنوان «خلاقیت در مدرسه» تدوین شود و حضور در جلسه‌های آموزشی این کتاب برای دانش‌آموزان اختیاری باشد و دانش‌آموزان مستعد برای شرکت در این جلسه‌ها تشویق شوند.

منابع REFERENCES

- احمدی‌شیرازی، معصومه، و شکرایی، زینب. (۱۳۹۰). تأثیر بازخورد بر روند اصلاح نگارش ژاپنی زبان آموزان فارسی‌زبان. پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی، (۲)، ۵-۱۷. https://jflr.ut.ac.ir/article_28999.html
- بازرگان، عباس. (۱۴۰۲). *ارزشیابی آموزشی، مفاهیم، الگوها و فرایندهای عملیاتی* (چاپ هفتم). سمت.
- باغدار دلگشا، علی، و ایمان پور، محمد تقی. (۱۳۹۵). پردازش شخصیت‌های مزدک و انوشیروان در نگارش‌های میرزا فتحعلی آخوندزاده و میرزا آقاخان کرمانی. *تاریخ‌نامه ایران بعد از اسلام*، (۱۲)، ۳۷-۶۲. https://tuhistory.tabrizu.ac.ir/article_5366.html
- بستانی، قاسم. (۱۳۹۸). نقد و بررسی اخبار آغاز نگارش حدیث به فرمان عمر بن عبدالعزیز. *حدیث پژوهی*، (۱)، ۱۱-۱۶۱. <https://doi.org/doi:10.22052/0.21.161>
- بنی‌اسدی، علی، و صالحی، کیوان. (۱۳۹۸). مقدمه‌ای بر اصول و فرایند ساخت و رواسازی پروتکل مصاحبه. *نامه آموزش عالی*، (۱۲)، ۱۲-۴۶. https://journal.sanjesh.org/article_36128.html
- پروین، نورالدین، فرخی پور، سجاد، و شوشتری، مهدی. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر بازخوردهای اصلاحی مکتوب بر یادگیری نگارش زبان خارجی: مطالعه مقایسه‌ای بازخوردهای فرازبان‌شناختی، فراخوانشی و نو قالب در مجموعه آموزشی صدی الحیاء. *پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی*، (۴۸)، ۲۵-۱۳۸. <https://doi.org/10.30487/rwab.2021.532335.1457>
- تاجیکی، زهرا. (۱۴۰۰). *تأثیر نگارش خلاق بر روان‌نویسی و اعتمادبه‌نفس در نگارش فراگیران درون‌گرا و بیرون‌گرا با سطح زبانی متوسط* [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سیستان و بلوچستان]. ایراندک.
- توحیدی‌منش، فاطمه. (۱۴۰۲). *تأثیر همنشینی نگارش خلاق و ادبیات کودک بر پرورش مهارت‌های خلاقیت و نگارش دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی* [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز]. ایراندک.
- جابری‌نصر، عبدالمحمد. (۱۳۹۱). *تأثیر آموزش روش بدیعه‌پردازی بر خلاقیت عمومی و خلاقیت نوشتاری دانش‌آموزان پسر کلاس پنجم شهرستان دشت‌آزادگان* [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز]. ایراندک.
- جعفری، فاطمه. (۱۴۰۱). نگاه انتقادی به سرفصل درس نگارش خلاق دانشگاه فرهنگیان. *پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی و مطالعات فرهنگی*، (۳)، ۲۲-۱۴۷. <https://doi.org/10.30465/crtls.2021.32176.1940>
- جلیلی، سید اکبر، ابطی، مهدی، و خدادادیان، مهدی. (۱۳۹۳). تأثیر راهبرد ترجمه بر خطاهای دستوری و واژگانی فارسی‌آموزان چینی در نگارش به زبان فارسی. *پژوهش‌نامه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان*، (۱)، ۳-۱۳۷. https://jtpsol.journals.ikiu.ac.ir/article_761.html?lang=fa
- حسنلو، زیلا، و محمودی، نورالدین. (۱۳۸۸). *خلاقیت نوشتاری و هنر نوشتن*. چاپار.
- دیداری، رضا، و منصوری، زهره. (۱۳۸۵). *Understanding literary elements*. رهنما.
- رضائی، عباس‌علی، و سیری، هانیه. (۱۴۰۱). فعالیت‌های هوشیاری‌افزا در حوزه واژگان: مطالعه موردی کتاب‌های آموزش زبان انگلیسی برای اهداف ویژه در ایران. *پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی*، (۵۰)، ۱-۲۱. <https://doi.org/10.30487/rwab.2022.548609.1502>
- زارع، زهره، صالحی، کیوان، و جوادی‌پور، محمد. (۱۴۰۲). طراحی نظام نشانگرهای سنجش عملکرد مربیان در محیط‌های یادگیری الکترونیکی. *پژوهش‌های آموزش و یادگیری*، (۱)، ۲۰-۷۸. <https://doi.org/10.22070/tlr.2023.16838.1338>
- زرقانی، سیدمهدی. (۱۳۹۱). *تکوین تدریجی سنت نگارش تاریخ ادبی ایران. ش‌عری پژوهی (بوستان ادب)*، (۱)، ۲-۷۵. <https://doi.org/10.22099/jba.2012.328>
- زمانی، لیلا. (۱۴۰۱). *تأثیر آموزش مبتنی بر نمایش خلاق بر نگرش به خلاقیت و خلاقیت نوشتاری در دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی شهر کرمانشاه* [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام‌نور استان کرمانشاه]. ایراندک.
- زین‌آبادی، حسن‌رضا، صالحی، کیوان، و پرند، کورش. (۱۳۸۶). دختران و آموزش فنی حرفه‌ای. *زن در توسعه و سیاست*، (۲)، ۵-۱۲۹. https://jwdp.ut.ac.ir/article_27011.html
- ساداتی‌نوش‌آبادی، سیدمهدی، و صبوری، نرجس بانو. (۲۰۱۹). بررسی حرکت نحوی پرسش‌واژه‌ها در زبان فارسی میانه زردشتی بر اساس «اصل نگارش بند». *جستارهای زبانی*، (۶)، ۹-۶۹. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23223081.1397.9.6.8.3>
- سعیدی‌حیدرآبادی، لیلا. (۱۳۹۲). *نقش آموزش نگارش خلاق به روش ۵E در کلاس درس انشا بر پرورش خلاقیت نوشتاری دانش‌آموزان*

- [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه]. ایراندک. سیری، مسعود، و قربان‌دابی، ستاره. (۱۳۹۵). تأثیر خودآزمایی مهارت نگارش به روش‌های سازنده و پایان‌محور بر عملکرد نگارش و دقت خودآزمایی زبان‌آموزان ایرانی. *پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی*، ۲(۲)، ۳۴۳-۳۴۴.
<https://doi.org/10.22059/jflr.2017.219338.299>
- شیردل، میلاد، صالحی، کیوان، و قدیریان، هاجر. (۱۴۰۱). شناسایی ملاک‌ها و نشانه‌های اصیل‌نویسی در نگارش علمی دانشگاهی. *پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی*، ۲۶(۵۱)، ۱-۲۴.
<https://doi.org/10.30487/rwab.2023.1987891.1548>
- شیردل، میلاد، صالحی، کیوان، و قدیریان، هاجر. (۱۴۰۲). جذابیت نگارشی در نگارش علمی دانشگاهی: مطالعه‌ای پدیدارشناختی. *پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی*، ۲۷(۵۲)، ۱۷۳-۱۹۸.
<https://doi.org/10.30487/rwab.2023.1998733.1561>
- شیردل، میلاد، صالحی، کیوان، و قدیریان، هاجر. (۱۴۰۳). نظام نشانه‌های سنجش انسجام نگارشی در پایان‌نامه‌های علوم رفتاری. *رویش روان‌شناسی*، ۱۳(۸)، ۱۰۰-۱۱۲.
<http://frooyesh.ir/article-1-4577-fa.html>
- صالحی، کیوان. (۱۳۹۴). درآمدی بر پژوهش‌نگاری. انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور.
- عسکریپور، وحید. (۱۳۹۶). نگارش آغازین و جایگاه آن در تطور فرهنگ و ادراک انسان: نقدی بر کتاب شکل‌گیری و توسعه آغاز نگارش در ایران. *پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی*، ۱۷(۴)، ۹۹-۱۱۲.
https://criticalstudy.ihs.ac.ir/article_2683.html

- Aleghizadeh, S., & Dargahi, Z. (2016). What aspects of creativity environment do EFL textbooks take into account? In B. Tomlinson (Ed.), *SLA research and materials development for language learning* (pp. 185-197). Routledge
- Arp, T. R., & Johnson, G. (2006). *Perrine's literature: Structure, sound, and sense*. Thomson Wadsworth.
- Arriagada, A., & Ibáñez, F. (2020). "You need at least one picture daily, if not, you're dead": Content creators and platform evolution in the social media ecology. *Social Media + Society*, 6(3), 1-12.
<https://doi.org/10.1177/2056305120944624>
- Barton, G., Khosronejad, M., Ryan, M., Kervin, L., & Myhill, D. (2023). Teaching creative writing in primary schools: A systematic review of the literature through the lens of reflexivity. *The Australian Educational Researcher*, 51, 1311-1330. <https://doi.org/10.1007/s13384-023-00641-9>
- Binti Bachtari, E. S., & Sihes, A. J. (2016). Kompetensi kognitif pembelajaran apresiasi sastra di Sekolah Dasar. *Jurnal Penelitian Bahasa dan Sastra Indonesia*, 2(1), 1-11. <https://doi.org/10.22202/jg.2016.v2i1.1395>
- Carter, R. (2004). *Language and creativity: The art of common talk*. Routledge.
- Ceylan, N. O. (2019). Student perceptions of difficulties in second language writing. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 15(1), 151-157. <https://doi.org/10.17263/jlls.547683>
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. SAGE.
- Charon, R., Hermann, N., & Devlin, M. (2016). Close reading and creative writing in clinical education: Teaching attention, representation, and affiliation. *Academic Medicine*, 91(3), 345-350.
<https://doi.org/10.1097/acm.0000000000000827>
- Chen, H. J., She, J. L., Chou, C. C., Tsai, Y. M., & Chiu, M. H. (2013). Development and application of a scoring rubric for evaluating students' experimental skills in organic chemistry: An instructional guide for teaching assistants. *Journal of Chemical Education*, 90(10), 1296-1302. <https://doi.org/10.1021/ed101111g>
- Demir, T. (2013). İlköğretim öğrencilerinin yaratıcı yazma becerileri ile yazma özyeterlilik algısı ilişkisi üzerine bir çalışma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2(1), 84-114.
https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/12845/155637#article_cite
- Demirbaş, İ. (2019). *Dijital öykülerin ilköğrencilerinin dinlediğini anlama ve yaratıcı yazma becerilerine etkisi* (Publication No. 31785646) [Master's thesis, Kırşehir Ahi Evran University]. ProQuest Dissertations & Theses
- Elin-Saintine, T. (2021). *Racial inequality in mathematics education: Exploring academic identity as a sense of*

- belonging*. Emerald Group Publishing.
- Fang, J., Zhou, Z., Xiao, M. G., & Shen, G. (2020). Recent advances in low-dimensional semiconductor nanomaterials and their applications in high-performance photodetectors. *InfoMat*, 2(2), 291–317. <https://doi.org/10.1002/inf2.12067>
- Geng, J., & Razali, A. B. (2022). Effectiveness of the Automated Writing Evaluation Program on Improving Undergraduates' Writing Performance. *English Language Teaching*, 15(7), 49-60. <https://doi.org/10.5539/elt.v15n7p49>
- Göçen, G. (2019). The effect of creative writing activities on elementary school students' creative writing achievement, writing attitude and motivation. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 15(3), 1032–1044. <https://doi.org/10.17263/jlls.631547>
- Govender, T., & Arnedo-Moreno, J. (2021). An analysis of game design elements used in digital game-based language learning. *Sustainability*, 13(12), 66–79. <https://doi.org/10.3390/su1312667>
- Graham, S. (2020). The sciences of reading and writing must become more fully integrated. *Reading Research Quarterly*, 55, S35-S44. <https://doi.org/10.1002/rrq.332>
- Grainger, T., Goouch, K., & Lambirth, A. (2005). *Creativity and writing: Developing voice and verve in the classroom*. Routledge.
- GV, N. (2020). Providing opportunities for creative expression in the classroom: A study. *Language and Language Teaching*, 9(2), 46-52. <http://publications.azimprenjuniuniversity.edu.in/id/eprint/2745>
- Healey, B. (2019). How children experience creative writing in the classroom. *The Australian Journal of Language and Literacy*, 42(3), 184–194. <https://doi.org/10.1007/BF03652037>
- Hsu, K. C., & Liu, G. Z. (2021). Investigating effects and learners' perceptions of a student-led, AR-based learning design for developing students' English speaking proficiency. *International Journal of Mobile Learning and Organisation*, 15(3), 306–331. <https://doi.org/10.1504/IJMLO.2021.10036911>
- Huawei, S., & Aryadoust, V. (2023). A systematic review of automated writing evaluation systems. *Education and Information Technologies*, 28(1), 771-795. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11200-7>
- Jameel, A., & Mohamood, D. (2017). The effect of flexibility and fluency strategies on developing creative writing skills in English language subject of the fourth preparatory literary students. *International Journal of Humanities and Applied Social Science*, 2(1), 37–51. <https://www.ijhassnet.com/file/1%20Dr.%20Ali%20Sabah%20Jameel%20-Ph.D-.pdf>
- Lee, J. (2020). Matters of chalk. In T. Kelly & R. Jones (Eds.), *Un/writing the landscape, re/figuring the body*. PABlish. <https://shura.shu.ac.uk/29560/>
- Kandemir, A., & Şükran, T. (2015). Effects of creative writing activities on students' achievement in writing, writing dispositions and attitude to English. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 174, 1635–1642. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.815>
- Kaplan, D. E. (2019). Creativity in education: Teaching for creativity development. *Psychology*, 10(2), 140-147. <https://doi.org/10.4236/psych.2019.102012>
- Kaufman, J. C., & Beghetto, R. A. (2009). Beyond big and little: The four C model of creativity. *Review of General Psychology*, 13(1), 1–12. <https://doi.org/10.1037/a0013688>
- King, R., Neilsen, P., & White, E. (2013). Creative writing in recovery from severe mental illness. *International Journal of Mental Health Nursing*, 22(5), 444–452. <https://doi.org/10.1111/j.1447-0349.2012.00891.x>
- Kroll, J. (2003). Creative writing and education. In G. Harper (Ed.), *A companion to creative writing*. Wiley-Blackwell.
- Kurniawan, H. (2014). Pembelajaran menulis kreatif: Berbasis komunikatif dan apresiatif. Remaja Rosdakarya.
- Li, M. (2022). Computer-mediated collaborative writing. In *Researching and teaching second language writing in the digital age* (pp. 113–149). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-87710-1_6

- Maley, A. (2012). Creative writing for students and teachers. *Humanising Language Teaching*, 14(3).
<https://old.hltmag.co.uk/jun12/mart01.htm>
- Miftah, M. (2015). Enhancing writing skill through writing process approach. *Journal of English as a Foreign Language*, 5(1), 9–25. <https://doi.org/10.23971/jefl.v5i1.88>
- Mills, P. (2006). *The Routledge creative writing course book*. Routledge.
- Mozaffari, H. (2013). An analytical rubric for assessing creativity in creative writing. *Theory and Practice in Language Studies*, 3(12), 2214–2219. <https://doi.org/10.4304/tpls.3.12.2214-2219>
- Muthoharoh, N. R. (2018). *The Effectiveness of Peer Feedback in Teaching Writing Descriptive Text (A Quasi-Experimental Research in Seventh Grade of SMP 14 Kota Serang in Academic Year 2017/2018)* [Doctoral dissertation, Universitas Islam Negeri " Sultan Maulana Hasanuddin" Banten
- Pablo, J. C. I., & Lasaten, R. C. S. (2018). Writing difficulties and quality of academic essays of senior high school students. *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*, 6(4), 46-57.
<https://oaji.net/articles/2017/1543-1536137406.pdf>
- Pawliczak, J. (2015). Creative writing as the best way to improve writing skills of students. *Sino-US English Teaching*, 12(5), 347–352. <https://doi.org/10.17265/1539-8072/2015.05.004>
- Pranoto, Y., Marseno, D. W., & Rahmawati, H. (2011). Characteristics of gelatins extracted from fresh and sun-dried seawater fish skins in Indonesia. *International Food Research Journal*, 18(4).
<https://doi.org/10.17265/1539-8072/2015.05.004>
- Rini, T. A., Akbar, S. D., Maningtyas, R. D. T., & Cahyanto, B. (2020, October). The effectiveness of e-module through metacognitive construction in blended learning system. In *2020 6th International Conference on Education and Technology (ICET)* (pp. 1-6). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICET51153.2020.9276588>
- Rodriguez, A. (2008). The “problem” of creative writing: Using grading rubrics based on narrative theory as a solution. *New Writing*, 5(3), 167–177. <https://doi.org/10.1080/14790720802209963>
- Salehi, K., & Golafshani, N. (2010). Commentary: Using mixed methods in research studies: An opportunity with its challenges. *International journal of multiple research approaches*, 4(3), 186-191.
<https://doi.org/10.5172/mra.2010.4.3.186>
- Sharafi-Nejad, M., Raftari, S., Ismail, S. A. M. M., & Eng, L. S. (2016). The effects of pre-task planning on Iranian EFL learners' accuracy of writing performance. *Journal of Studies in Education*, 6(4), 119-132.
<https://doi.org/10.5296/jse.v6i4.10228>
- Teng, M. F. (2021). Interactive-whiteboard-technology-supported collaborative writing: Writing achievement, metacognitive activities, and co-regulation patterns. *System*, 97, Article 102426.
<https://doi.org/10.1016/j.system.2020.102426>
- Tok, Ş., & Kandemir, A. (2015). Effects of creative writing activities on students' achievement in writing, writing dispositions and attitude to English. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 1635-1642.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.815>
- Torrance, E. P. (1962). Ten ways of helping young children gifted in creative writing and speech. *Gifted Child Quarterly*, 6(4), 121–127. <https://doi.org/10.1177/001698626200600401>
- Tung, C. K. (2015). Assessment of creative writing: The case of Singapore secondary Chinese language curriculum. *Universal Journal of Educational Research*, 3(10), 655–662. <https://doi.org/10.13189/ujer.2015.031001>
- Tuzcu, A. (2021). The impact of Google Translate on creativity in writing activities. *Language Education and Technology*, 1(1), 40–52. <https://langedutech.com/letjournal/index.php/let/article/view/18>
- Ulu, H. (2019). Investigation of fourth grade primary school students' creative writing and story elements in narrative text writing skills. *International Journal of Progressive Education*, 15(5), 273-287.
<https://doi.org/10.29329/ijpe.2019.212.18>
- Vaezi, M., & Rezaei, S. (2019). Development of a rubric for evaluating creative writing: A multi-phase research.

- New Writing*, 16(3), 303–317. <https://doi.org/10.1080/14790726.2018.1520894>
- Van Waes, L., Leijten, M., Pauwaert, T., & Van Horenbeeck, E. (2019). A multilingual copy task: Measuring typing and motor skills in writing with Inputlog. *Journal of Open Research Software*, 7(30), 1-8. <https://doi.org/10.5334/jors.234>
- Wu, Z. (2018). Evaluation Indicator System. In *Intelligent City Evaluation System. Strategic Research on Construction and Promotion of China's Intelligent Cities*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-10-5939-1_4
- Wang, Y. (2018). Research on the cultivation of college students' entrepreneurial values and ability under the background of "mass entrepreneurship and innovation." In Y. Wang (Ed.), *Education, economics, and entrepreneurship* (pp. 23–30). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-10-5939-1_4
- Wyse, D., Bradford, H., Jones, R., & Wolpert, M. A. (2018). *Teaching English, language and literacy*. Routledge.
- Yamaç, A., Öztürk, E., & Mutlu, N. (2020). Effect of digital writing instruction with tablets on primary school students' writing performance and writing knowledge. *Computers & Education*, 157, Article 103981. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103981>
- Yang, X. (2022). Research on digital teaching of creative writing in the context of computer big data. *Wireless Communications and Mobile Computing*, 2022, Article 2699833. <https://doi.org/10.1155/2022/2699833>

پی‌نوشت‌ها

1. Evaluation Indicator System	27. Fluency	53. Arp & Greg
2. Wu	28. Originality	54. Mills
3. statistic	29. Elaboratio	55. Rodriguez
4. Miftah	30. Flexibility	56. Tung
5. Muthoharoh	31. Li	57. Jones
6. authentic writing	32. Arriagada & Ibáñez	58. Van Waes
7. writing attractiveness	33. Pratama	59. Tuzcu
8. writing coherence	34. Carter	60. Healey
9. Ceylan	35. Fang	61. Ulu
10. Rustan	36. Teskey	62. Barton
11. Sahin and Polatcan	37. Sitorus & Masrayati	63. Demirbaş
12. Charon	38. Govender & Arnedo-Moreno	64. Salehi & Golafshani
13. Göçen	39. Pablo & Lasaten	65. Conceptual Ordering
14. Kaufman & Beghetto	40. Hsu & Liu	66. Stough & Lee
15. Tok & Kandemir	41. Pawliczak	67. Charmaz
16. Rini & Cahyanto	42. Kroll	68. Cohen's Kappa
17. Yunus	43. Sardila	69. imagination
18. Maley	44. Pranoto	70. Characterization
19. Wyse	45. Kurniawan	71. elaboration
20. Wang	46. Kingl	72. Space creation
21. Demir	47. Chen	73. Fluently
22. Teng	48. Binti Bachtiar & Sihes	74. Organization
23. Kaplan	49. Yamaç	75. plot
24. Grainger	50. Graham	76. Jameel & Mohamood
25. Yang	51. Geng & Razali	
26. Torrance	52. Huawei & Aryadoust	